Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, РАМАЗОН, 13-КУН. ● ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, ҲУТ, 28-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг рўзномаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1992 ЙИЛ 17 МАРТ, СЕШАНБА, 51-СОН ● 302 ●

НАРХИ обуначига 15 тийин, сотувда 60 тийин.

ХХРга ТАШРИФ МУВАФФАҚИЯТЛИ БЎЛДИ

Республика Президенти И. А. Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон Республикаси ҳукумат делегацияси Хитой Халқ Республикасига қилган расмий ташрифи тугаганидан кейин 14 март куни тошкентга қайтиб келди.

Тошкент аэропортида делегация аъзоларини Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси **Ш. М. Йўлдошев,** Ўзбекистон Республикаси Бош вазири **А. Муталов,** бошқа расмий кишилар кутиб олишди.

Кутиб олувчилар орасида ХХРнинг Ўзбекистондаги муваққат ишлар вакили Ли Чжэньхуа бор эди.

И. А. Каримов самолёт пиллапоясида туриб шахсан ўзи ва делегациянинг бошқа аъзолари номидан ташриф якунларидан чуқур мамнуният изҳор этди. Хитой билан ўзаро муносабатларимиз тарихида янги саҳифа очилди, деди у, мазкур буюк мамлакат билан ўзаро манфаатли алоқаларни янада ривожлантириш учун яхши асос солинди — ташриф давомида Хитой Халқ Республикаси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида ўн бешта муҳим ҳужжат имзоланди. Республикамиз делегацияси олий даражада музокаралар олиб борди, бизга мустақил давлатнинг вакиллари сифатида берилган диққат-эътибор танлаб олган йўлимиз тўғрилигига яна бир бор ишонтирди, деб таъкидлади Ўзбекистон Президенти **И. А. Каримов.**

(ЎзА).

Музокаралар пайти. (ЎзА фотохроникаси).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАН ЧАҚИРИЛГАН МУДДАТЛИ ХИЗМАТДАГИ ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИЛАРНИ ЧАҚИРИБ ОЛИШ ТЎҒРИСИДА

Собиқ СССР давлатларининг ҳудудида, МДҲ Бирлашган Қуролли Кучларининг бирлашмалари, қўшилмалари ва ҳарбий қисмлари жойлашган бир қатор жойларда зиддиятли вазият юзага келганлиги натижасида Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмиш муддатли хизматдаги ҳарбий хизматчиларни ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатдан фаол ҳимоя қилиш зарурати туғилди. МДҲ таркибига кирмаган республикаларда бу масала айниқса долзарбдир.

Ўз миллий армиясини тузишни эълон қилган бир қатор республикаларда нафақат жанговар техника ва қурол-яроғларни, балки шахсий составни ҳам миллийлаштириш ва хусусийлаштиришга, Ўзбекистон Республикасидан чақирилган ҳарбий хизматчиларни шу республикаларга содиқман деб ҳарбий қасамёд қабул қилишга мажбурлашга уриниш бўлмоқда. Ҳарбий қисмларни миллатлараро зиддиятларни ҳал этишга тортишга зўр бериб ҳаракат қилинаётган минтақаларда фуқароларимизнинг ҳаёти ва хавфсизлигига жиддий таҳдид солинмоқда.

Буларнинг ҳаммаси Ўзбекистон Республикаси фуқаролари хизмат қила олиши учун зарур шарт-шароитларни таъминламаяпти, ўз фарзандларининг тақдири учун ота-оналарни асосли равишда ташвишга солмоқда, республика Олий Кенгашига келаётган кўплаб мурожаатлар ана шундан далолат беради.

Юқорида баён этилганлар муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасидан чақирилган ва ҳозирги вақтда МДҲ таркибига кирмайдиган (Литва, Латвия, Эстония, Грузия) давлатларнинг ҳудудида жойлашган ҳарбий қисмларда, ўз қуролли кучларини тузаётган (Украина, Озарбайжон, Молдова) республикаларда, Кавказорти ҳарбий округи ва Каспий флотилиясида хизматни ўтаётган ҳарбий хизматчилар бир ойлик муддат ичида чақириб олинсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси:

а) Ўзбекистон Республикаси фуқаролари бўлмиш ҳарбий хизматчиларни бундан буён ушбу қарорнинг 1-бандида уқтириб ўтилган минтақалар ва давлатларда жойлашган МДҲ Бирлашган Қуролли Кучларининг ҳарбий қисмларида хизматни ўташ учун жўнатмасин, битим бўйича хизматни ўташ бундан мустасно.

б) Ўзбекистон Республикасининг «Умумий ҳарбий хизмат тўғрисида»ги Қонуни қабул қилингунга қадар 1-бандга мувофиқ ҳарбий қисмлардан чақириб олинган ва камида 18 ой хизмат қилган ҳарбий хизматчиларни заҳирага бўшатсин.

в) 1-бандга мувофиқ чақириб олинган ва заҳирага бўшатилиши лозим бўлмайдиган муддатли хизматдаги ҳарбий хизматчиларни МДҲнинг Туркистон Ҳарбий округи таркибига кирувчи қўшинларини, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги қўшинларини, Миллий Хавфсизлик хизмати қўшинларини, Миллий Гвардия бригадасини комплектлашга, шунингдек улар розилик билдирган тақдирда муқобил хизмат отрядларини шакллантиришга юборсин.

3. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимиятининг вакиллик ва ижроия идоралари, Мудофаа масалалари вазирлиги муддатидан илгари заҳирага бўшатилган ҳарбий хизматчиларга (2-банднинг «б»-бандчаси) имкони бор даражада эътибор берсинлар, уларни ишга жойлаштиришнинг, заруратга қараб эса ўқишни давом эттиришларининг аниқ чора-тадбирларини кўрсинлар.

4. Ушбу Қарорнинг ижросини назорат қилиш Олий Кенгашнинг Давлат ва жамоат хавфсизлиги, мудофаа ва ҳарбий хизматчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш масалалари қўмитаси (ўртоқ В. Р. Ниёзматов) зиммасига юклатилсин.

5. Ушбу Қарор матбуотда эълон қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 16 март.

ТОШКЕНТДА АҚШ ЭЛЧИХОНАСИ ОЧИЛДИ

16 март куни Тошкент шаҳрининг Чилонзор кўчасидаги янги бино устида Америка Қўшма Штатларининг Давлат байроғи хилпирай бошлади. Бу ерда мустақил Ўзбекистондаги дастлабки хорижий давлат элчихонаси — АҚШ элчихонаси жойлашди.

Элчихонани очиш маросими амалий, айни вақтда тантанали вазиятда ўтди. Элчихона биноси ҳовлисида республика пойтахти жамоатчилигининг вакиллари, Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлигининг ходимлари, чет эллик меҳмонлар тўпланишди. Америка Қўшма Штатларининг Ўзбекистон Республикасидаги муваққат ишлар вакили Майкл Мозер йиғилганлар ҳузурида табрик нутқи сўзлади.

У Ўзбекистонда АҚШ элчихонасининг очилиши ёрқин ва катта аҳамиятга молиқ воқеа эканини айтиб, икки давлат ўртасидаги ҳамкорлик шу мамлакатлар халқлари фаровонлиги йўлида муваффақиятли ривожланишига ишонч билдирди.

Шундан сўнг Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазири У. А. Абдураззоқовга сўз берилади. Вазир қисқа нутқида АҚШ билан Ўзбекистонда дипломатия ваколатхоналарининг очилиши муҳимлигини, икки мамлакат муносабатларида янги давр бошланаётганини таъкидлади. Республика мустақиллигининг эълон қилиниши унга жаҳон ҳамжамиятига йўл очиб берди, ўз тақдирига мустақил эга бўлиш ҳуқуқинигина эмас, айни вақтда халқлар ўртасида тинчликни сақлаш ишига ўз ҳиссасини қўшиш имконини берди. Юздан ортиқ мамлакат Ўзбекистонни тан олгани, уни БМТга аъзо қилиб қабул этилгани республиканинг халқаро миқёсдаги обрўси баланд эканидан далолат беради. Вазир Ўзбекистон билан АҚШ ўртасидаги муносабатлар ўзаро манфаатли, мустаҳкам асосда, икки мамлакат манфаатлари йўлида ривожланаверади, деб ишонч билдирди.

АҚШ давлат гимни янграйди, унинг байроғи кўтарилади.

У. А. Абдураззоқов билан М. Мозер бинога кираверишда лентани қирқадилар — Америка Қўшма Штатларининг мустақил Ўзбекистондаги элчихонаси ўз фаолиятини бошлади.

Элчихонани очиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. М. Йўлдошев, Қорақалпоғистон Олий Кенгашининг Раиси Д. Н. Шамшетов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосарии Б. И. Бугров, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Ш. С. Зиёмов, Тошкент шаҳрининг ҳокими А. И. Фозилбеков, шунингдек АҚШ Давлат Котибининг кўчмас мулк масалалари бўйича вакили Н. Салго қатнашдилар.

(ЎзА).

ҲАМДАРДЛИК ТЕЛЕГРАММАЛАРИ

Туркия Республикасининг Эрзинжон шаҳри яқинида рўй берган кучли зилзила муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов Президент Турғут Ўзолга ва Бош Вазир Сулаймон Демирэлга телеграммалар юборди.

Телеграммаларда дўст мамлакатнинг раҳбарларига, ҳалок бўлганларнинг оилаларига ва ёру биродарларига сидқидилдан ҳамдардлик изҳор этилган.

(ЎзА).

БАЙРАМ СОВҒАСИ

Ўзбекистон болалар жамғармаси Фарғона вилоят бўлимига Наврўз айёми арафасида Грециянинг «Бинго» фирмаси ишлаб чиқарган қандолат маҳсулотлари келтирилди. Бу инсонпарварлик ёрдами аввало вилоятдаги болалар шифохоналарида даволанувчиларга, Қўқондаги 14-болалар уйи, Қувасой шаҳридаги 90-махсус мактаб интернат, Марғилон шаҳридаги 22-махсус мактаб, Бувайда районидаги «Дўстлик» колхозининг «Нилуфар» болалар боғчасида тарбияланувчиларга ҳамда кам даромадли, кўп болали муҳтож оилаларга, шунингдек Афғонистонда ҳалок бўлган жангчиларнинг фарзандларига Наврўз совғаси сифатида улашилди.

АҲОЛИ ХИЗМАТИДА

ЖОМБОЙ райони шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмаси қошида «Ўртабўз» кичик корхонаси иш бошлади. У аҳоли чорва молларига ветеринария хизмати кўрсатади. Ҳар бир қишлоқ совети ҳудудида корхонанинг мутахассис вакили бор.

Қирғизистон янгиликлари

МАРКАЗ БЎЛИМЛАРИ ОЧИЛДИ

ЖАЛОЛОБОДДА ташкил этилган Алишер Навоий номли ўзбек миллий-маданий марказининг Сузоқ, Бозорқўрғон, Ленин туманларидаги бўлимлари фаолият кўрсата бошлади. Бу каби бўлимлар тез орада вилоятнинг бошқа туманларида ҳам ташкил этилади.

ТУМАНЛАР НОМИ ЎЗГАРДИ

ЖАЛОЛОБОД вилоятининг Янгийўл тумани бундан буён Ахси, Ленин тумани Новкент, деб аталадиган бўлди. Баъзи жуғрофий жойларга, хўжаликларга, мактабларга ҳам уларнинг тарихий номлари қайтариб берилди.

ОЛИМБЕК ДОДҲО МАДРАСАСИ

ХАЛҚ депутатлари Ўш шаҳар кенгаши Қўқон хонлигининг кўзга кўринган лашкарбошиларидан бири — Олимбек додҳо мадрасасини қайта қуриш ҳақида қарор қабул қилди.

⊙ ЛЕНИНГРАД районидаги «Коммунизм» жамоа хўжалиги ҳудудидаги Айритом қишлоғида Қўқон ун комбинатига қарашли цех иш бошлади. Тегирмон кунига 10—13 тонна буғдойни унга айлантирмоқда. Айни кунларда у нафақат атроф хўжаликлари аҳлига, балки қўшни районлар меҳнаткашларига ҳам хизмат кўрсатмоқда.

СУРАТДА: жамоа хўжалиги раиси Мусурмонқул Нишонов цех бошлиғи Баҳодир Қорабоев билан ун сифатини кўздан кечирмоқда.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ИШБИЛАРМОНЛАР ҚАНДИНИ УРСИН!

ПАХТАОБОД районидаги «Андижон» жамоа хўжалигида ўтган йили режадан ортиқча етиштирилган пахта толаси ҳисобига республика «Агросаноат» биржасидан кўп миқдорда металл қувир, кўйлак ва жемпер тўқийдиган дастгоҳлар сотиб олди. Энди қўшни хўжаликлар билан ҳамкорликда кичик пахта тозалаш заводи сотиб олиш мўлжалланаяпти. Натижада бу йил хўжалик ҳудудидаги ҳамма хонадонларни тўла табиий газ билан таъминлаш, кичик корхоналар очиб, аҳолини ишли қилиш, пахта ҳосилини ўзлари қайта ишлаб, буюртмачига тайёр тола ҳолида сотиш, чигит ва ундан олинган емларга тўла эгалик қилиш имконияти туғилади.

— Асосий эътиборни ижтимоий-иқтисодий аҳволни ўнглаб, меҳнаткашлар турмушини яхшилашга қаратаяпмиз, — дейди хўжалик бошқаруви раиси Адҳамжон Сатторов.

Баҳор ойларида меҳнаткашларга тарқатиш учун 50 тоннадан кўпроқ пиёз, 80 тонна буғдой, 200 тоннадан зиёд макка дони, 30 минг сўмлик озиқ-овқат маҳсулотлари сотиб олиб, сақлаяпмиз. Кузда пахтадан бўшаган ерни эрта шудгор қилиб, 120 гектардан ортиқ майдонга буғдой сепдик. Бундан ташқари 140 ўринли болалар боғчасини ўз кучимиз билан қуриб, ишга туширдик. Бу йил иккинчи навбатини ҳам қурамиз; янги ҳаммом ишга тушади.

Сафарали АБДУРАҲИМОВ.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● **Андижон** вилоятининг қўриқ Комсомолобод райони марказида матлубот жамияти жамоаси ташаббуси билан янги тикув цехи ишга тушди. Бу ерда юзга яқин киши доимий иш билан таъминланди. Ҳозир цех чеварлари аҳоли эҳтиёжларини назарда тутиб, болалар ва аёллар учун кўйлак, халат, бошқа устки кийимлар, кўрпа-тўшаклар ишлаб чиқариб район савдо тармоқларига жўнатишмоқда.

* * *

Фарғонадаги юрак касалликларини даволаш вилоят марказида реанимация бўлими иш бошлади. Бўлимга Польшада ишлаб чиқарилган **«Кордиореперомон и т а р — РМН—201»** аппарати ўрнатилди .Бу эса бир йўла олти нафар бемор соғлиғини назорат қилиб туриш имконини беради. Мазкур бўлимда, шунингдек, беморларга кислород беришда қўлланиладиган, маълум вақт ўз фаолиятини тўхтатган юракни тоқ узатиш орқали ҳаракатлантиришга хизмат қиладиган замонавий тиббий жиҳозлардан ҳам кенг фойдаланилмоқда.

* * *

● **Самарқанддаги** 4-туғруқхонада вазни 6 килограмму 300 грамм чақалоқ дунёга келди. Ҳозир унинг саломатлиги яхши. Боланинг онаси 32 ёшли Ҳосият Ашрапова ҳам вазн бобида орқада қоладиганлардан эмас. У 100 килограммдан ортиқ. Бироқ «Паҳлавон»дан олдинги икки фарзанди онага бунча «оғир юк» бўлмаган эди.

(ЎзА).

МАОШИ ЛАЁҚАТИГА ЯРАША

«БОЛАНИ урсанг эти қотади, сўксанг бети қотади». Бу нақлни биров тўқимаган, ҳаётдан олинган. Ҳамма болаларга бирдек хос ўйинқароқлик, шўхлик, дилозорлик каби одатлар улар билан бирга туғилади. Бундай феъл-атворнинг асосий табиби — вақт. Ота-она ҳам, муаллимлар ҳам воситачи, холос. Яъни болаларни уриб-сўкиб тарбиялаш, феъл-атвор жиҳатидан бир қолипга солишга уриниш тўғри йўл эмас. Аксинча, тарбиячиларнинг ўзлари болалар руҳиятига мослашишлари, таълим-тарбияни уларнинг феъл-атворию қобилиятига мослаштириб олиб боришлари лозим. Бунинг учун ҳар бир муаллимда ўз касбига нисбатан ғоят мустаҳкам эътиқод, инсофу имон бўлмоғи керак.

Хўш, жумҳуриятимиз мактабларида болаларга таълим-тарбия бераётган минглаб ўқитувчиларнинг имон-эътиқодлари қай даражада эканлигини ўлчаб берадиган асбоб борми? Бундай асбоб йўқ, албатта. Аммо Тошкентдаги 160-мактабда ўқитувчиларнинг ақлий камолию малакасини тахминан бўлсада аниқлаш йўллари изланмоқда. Чунончи, мактабга руҳшунос мутахассис ишга таклиф этилди. У тест (ақлий камолотни аниқлаш мақсадида қўлланиладиган андоза-топшириқ) ёрдамида ҳар бир ўқитувчининг шахсий лаёқатини мунтазам аниқлаб беради. Руҳшунос ўқувчиларнинг фикрларини ҳам албатта ҳисобга олади.

Бундай янгилик бошқа мактабларда ҳам ёппасига жорий этилса айни муддао бўлур эди.

Абдусамат ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«ЎЗБЕКИСТОН ТАБИАТИ» ТАНЛОВИГА МАРҲАМАТ

ТАБИАТ муҳофазаси билан боғлиқ ва экологик инқирозни бартараф этиш муаммолари тобора кескинлашиб бормоқда. «Ўзбекистон табиати» мустақил экологик ҳафтаномасининг муҳарририяти ёзувчилар, журналистлар, мутахассислар, рассомлар, ҳаваскор ижодкорларнинг кенг қатламлари эътиборини атроф табиий муҳитини муҳофаза қилиш муаммоларига жалб қилишни кўзлаб, йиллик танлов таъсис этди.

Энг яхши бадиий-публицистик асарлар учун икки минг сўмлик битта биринчи, ҳар бири 1300 сўмлик иккита иккинчи, ҳар бири 1000 сўмлик учта учинчи мукофот белгиланди. Она-табиатимизнинг ҳозирги ҳароб аҳволи, экологик буҳрон сабаблари чуқур тасвирланган плакатлар, ҳажвий расмлар учун 1500 сўмлик биринчи, 1300 сўмлик иккинчи, 1000 сўмлик учинчи мукофот тайинланди. Шаҳар ва қишлоқларимизда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, ўсимлик, ҳайвонот дунёсини сақлаш ва тиклаш, ер, ҳаво, сув ифлосланишининг олдини олиш, табиий бойликларимиздан оқилона фойдаланиш жараёни туширилган суратлар учун 500 сўмлик биринчи, 300 сўмлик иккинчи, 200 сўмлик учинчи мукофотлар белгиланди.

Танлов ғолибларига Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш жамиятининг дипломлари, фахрий ёрлиқлари топширилади.

Танлов 1993 йил Наврўз айёми арафасида якунланади.

Истиқлол туйғуси

Мухтор ХУДОЙҚУЛОВ

ОСТОНАДАГИ ЎЙЛАР

ДЕВОРДА... ҚУЛОҚ

— Сизни партком котиби чақираяпти, бир неча марта сўради, — дейишди ходимларим. Мен дарс беришдан ташқари дорилфунун рўзномасининг муҳаррири ҳам бўлиб ишлайман, шу боисдан партком котибларининг гоҳ-гоҳ чақириб, топшириқ бериб туришлари оддий гап, бунинг устига ўн беш кунча ишда бўлмадим — ижодий сафарга бориб келдим, бирор иш чиқиб қолгандирда, дедиму, дарҳол чақирилган жойга кириб бордим. Фирқакомнинг биринчи котиби, мен билан тенгдош, деярли дўстим десам ҳам бўлаверадиган йигит бу сафар ҳам ҳа деганда муддаога кўчолмай анча тараддудланиб қолди:

— Сизни бир масалада чақирувдик...

Эсимни танибманки, «Партком» деган хонада кишига ёқимли гап бўлганини билмайман, нуқул «масала», «терга-терга», нохушлик. Шунинг учунми бу идорага оёғим тортмас, доим ноиложликдан келардим. Бу сафар ҳам шунақароққа ўхшайди. Дарров ҳушёр тортдиму, ўзимни қўлга олдим:

— Эшитаман, Аъзам Усмонович...

Котиб олдидаги папкадан битта қоғозни қўлига олди.

— Бизга битта хат тушувди...

— Қанақа хат экан, кўрсам бўладими?

— Йўқ, йўқ, кўриш шарт эмас, — деди котиб менга хатни терс ўгирганича узоқлаштирар экан. — Биз... Сиз...

— Бемалол айтаверинг, қийналмай, — дедим мен.

Дўстим тутила-тутила юқоридан келган бу хатнинг мазмуни билан таништирди. Унда битилишича, мен фалон санада бўлиб ўтган рухсат берилмаган майдон йиғилиши (митинг)ни уюштириб, фаол иштирок этганмишман, бунинг устига мавжуд тузумдан норозилик билдирганмишман. Мен бу хат қайси идорадан келганини сўровдим, котиб яна чайналди:

— Битта идорадан-да...

— Кечирасизу, ўртоқ котиб, ушбу хатни ёзган маҳфий чақимчи давлатни алдаб, маошни бекорга олаётган экан, — дедим мен ва хатда кўрсатилган куни мен жумҳурият чегараси тугул, ҳатто СССРдан ҳам ташқарида, мингларча чақирим узоқда, аниқроғи — Булғористоннинг Габрово шаҳрида халқаро ҳажв фестивалида иштирок этганимни, қолаверса мен умуман майдон йиғилишларида бирор марта ҳам бўлмаганимни, ўз шогирдларим — бўлғуси журналистларга ҳам жамиятга, ўз халқига бақириб-чақириб эмас, жўяли бирор гап айтиб, ёзиб, ижод билан хизмат қилиш лозимлигини ўргатиб келаман, ўзим ҳам шундай қиламан, нималарни ёзишим эса — ҳаммага матбуот орқали маълум, — дедим. Яна — бу маҳфий «хабарчи»нинг кимлигини аниқлаш, туҳмати учун судга бериб жазолашни талаб қилдим. Ахир, 37-нчи, 50-нчи йилларгина эмас, яқин ораларда ҳам бундай манфурларнинг мана шунақа «маълумот»лари билан не-не одамлар қурбон бўлиб кетмаганми?!

Котиб дўстим гапларимни «тўғри-тўғри»лаб турдию, лекин барибир ўша «идора»нинг ёнини олди: «Ийғ-е, биз сизни билмаймизми. Унақамасдир, дедик, хафа бўлманг...»

Хуллас, парткомдан мени «халқ душмани»га яқинлаштириб қўяёзган кимсанинг кимлигини билолмай чиқдим. Лекин йўқ ердан «керакли маълумот» йиғадиган, пашшадан фил ясайдиган чақимчилар, неча миллионлаб бегуноҳларнинг қонини тўкиб, жонини олган мудҳиш идорага, маккорлик салтанатига малайларча хизмат қилувчи сотқинлар битта-иккита дейсизми? Йўқ, улар кўп, сон мингта! Мана, замонлар ўзгариб, уларнинг таянчи, суянган тоғлари — парткомлар йўқолиб кетган бўлсада, аммо улар тирик, ўзларига ўлжа қидириб кўршапалаклардай ҳамма жойда изғиб юришибди. Менимча, бундай махфий воқеанавис аралашмаган бирорта идора, бирорта ташкилот топилмаса керак.

Яқин-яқинларгача олий ўқув юртларидаги ҳар бир курс, ҳар бир группада тайинланган «махсус» гап етказувчи бўларди. Гоҳ-гоҳ ўшанақа талабалар менинг олдимга келишиб: «Домла, менга шундай топшириқ беришди, нима қилай?» — деб кўнгил очишган пайтлар ҳам бўларди. Мен уларга: «Майли, ҳукумат сизга шундай ишонч билдирибдими — оқланг, фақат нотўғри маълумот бериб, бегуноҳ одамларнинг тақдирига зомин бўлманг», — дердим. Бундай «сексот» — «махфий ходим»лар, айниқса, ижодий идораларда ниҳоятда «унумли» иш олиб боришади, негаки ижод аҳли содда, оқкўнгил бўлади, ҳаётдаги ноҳақликларга бефарқ қараб туролмайди, норозилик билдиради, нафратланади. Бундай ижодкорнинг оғзидан чиққан ҳар бир сўз, ҳар бир ибора эса ҳалиги «воқеанавис» учун шундоққина нон, ўлжа. Оқизмай-томизмай «тегишли жойга» етказади, у ерда эса ўша ижодкорнинг махсус «номаги чақувлар йиғиб борилади, олдинлари ўшанга қараб қамалса, отилса эндиликда эса мазкур йиғилма гапларга қараб ўша ижодкорга «муомила» қилинади, таъқиб остига олинади, китоби чиқарилмайди, мукофотга яқинлаштирилмайди, яккалаб қўйилади ва ҳоказо. Энди, ижодкорлар орасидан ёлланган ана шундай «содиқ соллот»лар борки, мажлисларнинг тўрию, мукофотнинг зўри ўшаларники. Бундайларни афкор омма аллақачон билиб олган.

Ҳа, дарвоқе, менинг устимдан келган «маълумот» ҳам ана шу ижодкорлар идораси — Ёзувчилар уюшмаси биносида зуҳур топганини ўйлаб-ўйлаб охир аниқладим. Умуман, ўша идорада ёзувчилик касбига тирноқча алоқаси йўқ «чаққон йигитча»ларнинг у ёқдан-буёққа ғизиллаб изғиб юришлари бежиз эмас дейманов... Айниқса, «Эрк», «Бирлик» идоралари атрофида гирдикапалак бўлиб юрганларнинг тўрттасидан иккитаси «анув томоннинг одами» эмаслигига ким кафиллик бера олади?

Яқинда ўша идоранинг ҳақиқий ходими билан суҳбатлашиб қолдиму, уларда бўлаётган ташкилий ўзгаришлар ҳақида сўрадим.

— Бизнинг ташкилот ҳеч қачон йўқ бўлмайди, ахир Амир Темур замонида ҳам бўлган-ку? — деди у. Албатта, бу идора — давлатнинг кўз-қулоғи, усиз мумкин эмас. Лекин бу кўз-қулоқ дегани ҳаётни тўғри кўриб, тўғри эшитиб, тўғри хулоса чиқариши, тўғри йўлдан юриш, олға қараб бориш учун хизмат қилиши керак эмасми? Ахир, бу — кўз билан қулоқ деган жонвор оқ билан қорани, ўғри билан тўғрини, дўст билан душманни ажратсин-да, энди! Наинки, бўлар-бўлмас «тиқ» этган товушни пойлаб, кўрар-кўрмас пайпаслаб, «ур-тут!»дан бўшамаса?

То ҳозир бу дамгача бирор гапни гапирилса: «Ҳўв, жим, эҳтиёт бўл, деворниям қулоғи бор-а...» деб огоҳлантириб қўйишарди кўпни кўрган одамлар. Эндиликда бу «девор қулоқлари»ни бутунлай сувааб ташлаб, бурчак-бурчаклардаги кўршапалаксимонларни эса ҳақиқат нури билан қувиб чиқаришнинг пайти етмадимикин?

ЎЗИ КЕЛГАН ЕР-ЕР — ЎЗИ КЕТАР ЕР-ЕР...

Яқинда бир иш билан Москвага боргандим, мен кирган идорадаги ходима Ўзбекистондан эканлигимни эшитиб, қошларини чимирди:

— Нега сизлар русларни ҳайдаяпсизлар? — деди у дабдурустдан.

— Ким айтди?

— Сингилларим хатларида ёзишибди. Улар Тошкентнинг Чилонзорида туришади.

— Менимча улар беҳуда ваҳима кўтаришибди. Бизда бунақа гаплар йўқ. Чилонзор ҳам, унинг асосий аҳолиси бўлган руслар ҳам бемалол ўз ўрнида...

Менку, узоқдаги ўз жигаргўшаларини деб ташвишга тушган бир аёлнинг кўнглини бироз хотиржам қилдим, аммо бу ташвиш, тўғрироғи — миллатлараро муаммо ҳаётда барибир кўндаланг бўлиб турибди-да.

Хўш, нима бўлди ўзи? Бу ғавғою-тўполонлар қаёқдан келди?

Номи бир шахснинг хоҳиши билан қайта қуриш, ошкоралик деб номланса ҳам аслида йигирманчи аср охирига келиб Осиё ва Оврупонинг катта бир қисмида — ўнларча мамлакатларда миллий инқилоблар силсиласи содир бўлгани эндиликда ҳеч кимга сир эмас. Унинг натижаси ўлароқ Шарқий Оврупадаги қатор мамлакатлар тўла миллий озодликка эришишди, уларга Иттифоқ чегарасидаги Украина, Молдова, маълум жиҳатдан Россия, Болтиқбўйи мамлакатлари ҳам қўшилдилар. Буларнинг барчаси бир ярим асрча ҳукм сурган рус империясининг қулаши, ҳалокати натижасида юз берди. Маълумки, Русия Оврупо ва Осиёдаги жуда катта жойда жойлашган ўнлаб мамлакатларни босиб олиб, ўз ҳукмронлигини ўрнатган эди, эндиликда ўша мустамлака ва ярим мустамлакаларидан бирин-кетин ажралаяпти. Бу — табиий бир жараён, тарихда ҳам шундай бўлиб келган: не-не империялар тузилган, кейин вақти-соати етиб — бузилган. Аммо уни тузиш осон бўлмаганидай бузиш ҳам ўз-ўзидан бўлмайди.

Собиқ марказий рўзномалар ичида хийла оқили ва инсофлиси бўлган «Литературная газета» кейинги пайтда ўз саҳифаларида «Россия фарзандлари» деган тагсўзлик остида бошқа жумҳуриятда яшайдиган рус миллатига мансуб кишиларнинг дардларини, шикоятларини дарж этаяпти. Бу — табиий ҳол, албатта. Рўзномада чоп этилаётган хатлар орасида ҳар хил гаплар бор: биттасида «биз ўз ватанимизга кўчиб бормоқчимиз, ёрдам берингглар» дейилса, иккинчисида «ўзбеклар ҳаддидан ошишяпти, бизни чиқиштиришмаяпти», деган шикоятлар ҳам йўқ эмас. Ўзбек халқининг бошқа миллат вакилларига, шу жумладан русларга қанчалик бағрларини очганликларию, қанчалик меҳмондўстлигини гапириб ўтиришнинг ҳожати йўқ, деб ўйлайман. Энди, шунча яшаб, нонини еб, сувини ичиб, пировардида тузлиққа тупурадиганлар ҳам топилса нима ҳам дердик... Лекин гап бунда эмас. Айрим марказий ва маҳаллий бақироқларнинг подадан олдин чанг чиқариб «рус тилида сўзлашувчи кишиларнинг фалонтаси кетиб қолди!» — деб айюҳаннос солишларига нима дейсиз? Ахир, ҳар бир халқнинг ўз қадимий ватани, ота-боболари ўтган юрти бор-ку? Хўш, одам ўз ватанини соғинса, қумсаса, кетгиси келса нимаси ёмон? Кетма, шу жойда мажбур яшайсан, дейиш керакми? Коммунистик мустабидлик тузумининг қримлик, месхети турклари, чечен, корейс, немис ва бошқа халқларни ўз жойидан зўрлик билан қўзғатиб, шусиз ҳам аҳолиси ўта зич бўлган Ўзбекистон ва бошқа қўшни жумҳуриятларга кўчириб, тиқиштиргани, кейин ўз юртини соғинган, қумсаган, кетишга интилганларни душманга чиқариб, таъқиб остига олганидай энди бошқа халқларга ҳам «шу жойдан қимирламайсан!» — деб дағдаға қилса тўғри бўладими? Қримлик, месхети турклари сингари бечора мусофир миллатларнинг туб жойларини бошқа зўровонроқ миллатлар эгаллаб олиб, бермаётганини биламиз, лекин рус миллатига мансуб кишиларнинг юрти ўша миллатга тегишли-ку? Бунинг устига Россиянинг минг-минглаб фарзандлари алланималарни ўзга юртлардан излаб ҳар томонга изғиб, тарқалиб кетганлиги боисидан қанчадан-қанча рус қишлоқлари кимсасиз қолиб, хароб бўлиб, ҳувиллаб ётгани ҳам сир эмас-ку? Ўша миллат кишилари ўз она диёрларига қайтишга қалб амри билан қарор қилишса, ўз бепоён ватанларини обод қилишса нимаси ёмон?

Мен шу гаплар чиққандан кейин ўзим билган, бирга ўқиган, ишлаётган, кўпгина русларни кўз олдимдан ўтказиб чиқдим. Улар орасида ўзбеклар ерини, халқини чин дилдан ҳурмат қилиб, ерлиларга билим берган, рус тилини ўргатган меҳрибон муаллимлар, ажойиб шифокорлар, кучли мутахассислар анчагина. Шу билан бирликда ўзбекларга юқоридан қаровчи, бу ёқларга санғиб келиб қолган ишёқмас, текинтомоқ, безори, андишасизлари ҳам йўқ эмасми? Ҳар бир халқда бўлганидек бу халқнинг ҳам ўзига яраша доносию, жоҳили бор. Шунинг учун улар ҳам ўз араваларини ўзлари тортгани, ўз масалаларини ўзлари ҳал қилганлари дуруст. Ўзбек халқини ҳурмат қилган, унинг нонитузининг қадрига етувчи яхши одамлар, яхши мутахассислар қолишса — бош устига — элга қўшилган эл, аввалгидай нону-туз ўртада. Кетаман, деса — яна майли, ўзининг ватани, бировнинг ушлаб қолишга ҳаққи йўқ. Бинобарин, энди халқлар тақдири аллақандай мўйловли муртадларнинг хоҳиш-истагию, ёинки аллақайси юқори идораларнинг буйруғи билан мажбурий равишда эмас, балки табиий, инсоний асосда бўлмоғи зарур. Энди, шундаям бургага аччиқ қилиб кўрпа куйдирадиганлар, алам қилиб туҳмат тошини отувчилар бўлса уларга халқимизнинг: Ўзи келган ёр-ёр — ўзи кетар ёр-ёр деган ўзига яраша қўшиғини эслатиб қўйсак бас.

ИТТИФОҚМИ? ҲА, ИТТИФОҚ!

Жумҳуриятимизда мустақиллик эълон қилиндию, ҳаммамиз худди дадаси бозордан янги дўппи олиб келишни ваъда қилган ёш болалардай хурсанд бўлиб кетдик. Афсуски, ҳолва деган билан оғиз чучимайди, деб бекорга айтишмаган экан. Марказий майдонга Мустақиллик номини бериб, ўзимизга байроқ кўтарганимиз билан биз дарров мустақил бўлиб қолавермас эканмиз. Мустақиллик дегани, фикри ожизимча, ҳеч кимга тобеъ бўлмаган, ўз ихтиёри ўзида, ўзига хон, ўзига бек бўлиш дегани. Бизда эса буларнинг ўндан бирига ҳам эришганимиз йўқ. Мустақил давлатнинг ўз чегараси, ўз пули, ўз қўшини бўлади, бизда эса ҳали булар йўқ. Масалан, чегарани олайлик. Чегарамизни бор дея оламизми? Фақат қоғозда — харитада бору, амалда йўқ. Ўша қоғоздаям номига холос. Чунки бу чегарани биз ўзимиз тузганимиз йўқ — бизга «тузиб беришган», ўзимиз бирма-бир белгилаб чиққанимиз йўқ — «белгилаб беришган». Тузгандаям шундай тузишганки, асти қўйинг — ғирт масхарабозликнинг ўзгинаси. Масалан, мен — Ўзбекистон жумҳуриятининг бир фуқароси ўзим истиқомат қиладиган шаҳар — пойтахт — Тошкентдан туғилиб ўсган юртим Фарғонага бориш учун Тожикистону Қирғизистон деган қўшни давлатлар чегарасини бир неча марта кесиб ўтишим керак. Ҳа, шунақа, бизнинг улуғ «оға»миз, «доҳий»ларимиз бизга ўз еримизни шундай «бўлиб беришган». Гўё бировнинг йўлаги бировнинг чорвоғидан ўтган, бировнинг молхонаси иккинчи қўшнининг меҳмонхонасига туташтирилган. Э, ер ўлчовчи ҳеч нарсани билмас экан-да, дерсиз, билганда қандоқ! Бу — соддалик эмас, ўта муғомбирлик, маккорликнинг ўзгинаси! Бунинг натижасида оға-ини, бproducing бироdar қозоқ, ўзбек, тожик, қирғиз, туркманларнинг она юрти — Улуғ Туркистон парчалаб юборилган. Парчаланганда ҳам икки дунёда қайтиб бирлаша олмасин деб қилинган бу ишлар! Натижада қадимий ўзбек шаҳри Қирғизистонга, қанча ўзбек ерлари Қозоғистонга, Туркманистонга ўтиб кетармиди? Қанча қозоқ миллати Ўзбекистонда, қанча ўзбек эса Қозоғистонда қолиб кетармиди, қадимий Сирдарёнинг икки лабидаги Хўқанд ва Хўжанд икки жумҳуриятга тегармиди? Бу халқлар бир-бири билан жой талашиб, кир-пичоқ бўлиб яшашсин, деб тузилган бу чегаралар! Ўша пайтдаги чаласавод раҳбарлар мустамлакачиларнинг макрига лаққа тушиб қараб, тушунганлари эса «ғинг» деса боши кетишини билиб тилини тишлаб тураверишган. Мана, ўша мутеликнинг машмашаси энди чиқди!

Хўш, шундай экан, Ўрта Осиёдаги беш (қорақалпоқлар билан — олти) жумҳурият барибир мустақил ўз чегарасини ажратиб олиб, қўриқлаб удда қилолмас экан, нима қилиши керак? Ўрис бир вақтлар нотўғри бўлиб қўйган экан, менинг еримни, шаҳримни бер, қайтар, десинми? Унда нима бўлиши — ҳаммага маълум. Қорабоғдаги арманилар «озодлик» деган гапга учиб, ўз халқига қўшилишмоқчи бўлишувди, мана, нималар тушди уларнинг бошига — иккита қўшни халқ қирпичоқ бўлиб кетди. Ўш билан Ўзганда ҳам оға-ини бўлиб юрган халқлар қандай кунга қолганини, жаҳолат отига минган иниларимиз ўз биродарларининг бошига нималар солганини ҳамма кўрди, билди. Қўйиб берилса тегишли жавобини олишардию, тағинам шайтонга ҳай берилди, тишимизни тишимизга қўйиб чидадик. Оға билан ини бир-бирини сўйиб, муштлашиб ётса ётлар «ўла», демайдими, деб истиҳола қилдик. Хўш, энди нима қилиш керак? Наҳотки, Кавказликларга ўхшаб йиллаб қон тўкиб шаҳар, қишлоқ, ер талашсак? Ё кутиб турайликмикин, «марказ» келиб, бошқатдан «бўлиб» берармикан?

Йўқ, кўр ҳассасини бир марта йўқотади, энди ортга қайтиш номардлик. Шунинг учун қадимдан чиқиб келиши, ота-бобоси бир, дини, эътиқоди бир, тили яқин, бир-бирига қариндош, оға-ини бўлган бу жумҳуриятллар бир-бирлари билан бирлашсаларгина барча иқтисодий, сиёсий, миллий, инсоний муаммолар ҳал бўлиши мумкин. Ҳа, Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон ва Қорақалпоғистон жумҳуриятлари ўз мустақилликларини сақлаб қолган ҳолда ўзаро умумий иттифоққа (федерациями, конфедерациями — ўйлаб кўрилади) бирлашсаларгина бир бутун улуғ давлат ҳосил бўлади. Бу давлатнинг буёғи — Волга дарёсию, буёғи то Хитойгача, буёғи — Эрон, Афғонистону, буёғи Россиягача аниқ чегараси бўлади, бу чегарани қўриқлаш учун керакли қўшини, қуроласлаҳаси бўлади. Бу давлатнинг ички чегаралари расман сақланган ҳолда аслида бир-бири учун доим очиқ бўлди. Бу давлатда яшовчи миллатлар бир-бирига ҳақиқий дўст, тенг ҳуқуқли бўлади, ўзбек яшаган қишлоқ — ўзбекники, қозоқ овули — қозоқники, тожикнинг тоғи — тожикники, туркман яшаган воха — туркманники бўлади. Бу ерда яшовчи халқлар бир-бирини оға-ини, дўст дейди (ҳозиргача бўлиб келган ясама маънода эмас — чин маънода, чунки аслида шундай), бир-бириникига меҳмонга боради, бир-биридан қиз олиб, қиз беради, қудаанда, қариндош-уруғ бўлади, биргалашиб тўй қилади, маърака ўтказади, бир масжидда номоз ўқийди, қолаверса, мозори ҳам бир бўлади, негаки — уларнинг дини бир, имони бир.

Бу — давлат иқтисодий жиҳатдан тўқ, мустаҳкам давлат бўлади.

Бу давлатнинг номи Туркистон бўлар, Турон бўлар, ёинки Ўрта Осиё жумҳуриятлари иттифоқи бўлар, ахир, давлат бўлгандан кейин номсиз қолармиди?

Бу давлат қўшни улкан Россия, Украина буёғи Хитой ва бошқа давлатлар билан тинч қўшничилик сиёсатини ўтказади, улар билан савдо-сотиқ, иқтисодий-маданий алоқада бўлади. Бу давлатда ҳар бир миллат, ҳар бир элат равнақ топади, ўзбекнинг китобини бепоён Қозоғистондагилар ҳам ўқийди, қозоқнинг оқинини тожик қишлоқлари ҳам эшитади, туркманнинг достони Хоразмдагина эмас, Фарғонада ҳам азиз бўлади, қирғизнинг ирдовини қорақалпоқ ҳам жон қулоғи билан тинглайди.

Бу давлат тарихан отабоболаримиз тузган йўлнинг давоми бўлади, уларнинг руҳи шод бўлиб, қўллайди, келажаги ҳам — иншооллo — порлоқ бўлади.

Шундай экан, нега энди ё тукканинг тагидаги — узоқ Оврупадаги собиқ мустамлакачи давлатга яна тобеъ бўлиб боришимиз, ёинки ёлғиз қийналишимиз керак? Узоқнинг донидан яқиннинг сомони яхши, деган экан донолар. Шундай экан, нега энди оддий, кўзга кўриниб турган биродарлар иттифоқини эмас, аллақандай янги қуллик занжирларини излаймиз? Бутун тарихимиз давомида бизга панд бериб, юртимизни хароб, ўзимизни қул бўлишимизга олиб келган бошбошдоқлик, ўзим бўлайчиликдай мараз иллатдан қачон қутиламиз, ахир?!

ҚОРДАН ҚОЧИБ ЁМҒИРГА...

Хўб, юқоридаги гаплар — келажакнинг гаплари, шу бугунга нима дейсиз? Аввал — иқтисод, кейин — сиёсат, деган экан бир ақлли одам. Хўш, иқтисодимиз нима бўлади? Нарх-навонинг кўз кўриб, қулоқ эшитмаган даражада ошиши, тирикчиликнинг кундан-кунга қийналишиб бориши ҳаммамизни гангиратиб қўяяпти-ку? Жон-жаҳдимиз билан курашганимиз — коммунистик мустабид тузум ўрнига пул ҳокимияти келаётгани-чи? Ахир, буларнинг ҳаммаси қордан қочиб ёмғирга тутилиш эмасми? Наҳотки, минг-миллионлаб одамлар орзу қилган, курашган озодлик, демократиянинг аччиқ мевалари шулар бўлса?

Яқин-яқинларгача биз коккайган фирқа тўраси, одамларни менсимайдиган амалдорни ёмон кўриб, ҳажв қилардик. Хўш, ўзидан бошқани бир тийинга олмайдиган, пул, фойда учун ҳамма нарсадан кечиб юборадиган корчалон-ишбилармоннинг улардан нимаси афзал? Наҳотки, энди биз шундайларнинг қўлига қараб қолсак?

Яқинда бир танишим тўй қилди. Меҳмонлар ўз тоифаси, даражасига қараб ўтқазилди. Битта хонада яхши кийинган, савлатли меҳмонлар ўтиришди, аммо негадир уларнинг қарашлари совуқроқ эди. Бу меҳмонларга алоҳида мулозимат кўрсатилди, ҳамма нарса муҳайё этилди. Бу меҳмонлар ташқарига — хонандаю-созандаларнинг олдиларига бирданига, қатор бўлиб чиқишиб, элликталигу юзталикларни қистиришарди. Тўйдан ҳам бараварига туриб кетишди. Мен соддалик билан буларнинг кимлигини суриштирсам «ановлардан», дейишдики, уларнинг кимлигини айтсам бир сакраб тушасиз. Ҳа, илгари кўринмайдиган касб эгалари энди бемалол, намойишкорона юрадиган бўлишбиди.. Буям демократия учун олиб борилган кураш натижасими? Қаттиқ довул-бўронларда сув устига ҳар хил ҳас-хашаклар ҳам чиқади, лекин унинг кетидан покланиш, тиниқлик ҳам келар...

Ҳозир нима кўп — аллақандай бирлашмаю уюшма, ширкату биржалар. Уларнинг нима билан шуғулланаётганлигини, халққа нима беришини, қанчалик фойда келтиришини ҳеч ким билмайди. Зангори экрану, овозингор, рўзномаю ойномалардаги кун сайин, соат сайин бериб борилаётган эълон, савдо билдиришларида керакли гап, оддий одам сотиб олишга қурби етадиган бирор маҳсулот борми ўзи? Ҳаммаси осмондаги гаплар, юз минг, миллион... Ахир, эсини таниганидан бери давлатнинг талаба пули, маоши, қариганда нафақасини олиб ўрганган оддий одамларда бунақа пуллар қаёқдан бўлсин? Нима бу — масхарабозликми ё инсонни таҳқирлашми? Ҳолига қарамасдан авжни баланд олиб қўйган ашулачидай кейин шарманда бўлиб қолмасмикинмиз? Дабдурустдан юз минг, миллион эмас, ўртача яшовчи одамларга мўлжалланган кичик бизнеслар, арзонроқ акциялар чиқарилса бўлмайдими? Мен яқинда Булғористонда бўлдим, у ерда ўзига яраша кичик-кичик хусусий дўконлар кўп эди. Бирор ўртаҳол одам фабрикалар, кооперативлар билан келишиб, молини сотиб берар экан, ўзига ҳам тирикчилик учун қолар экан. Нега бизда шундай қилиш мумкин эмас? Нега бизда тузилган кооперативлар бундай инсон киядиган одмироқ кийим эмас, албатта, олифталар киядиган «жинси»лар тикиши шарт? Нега уларга рухсат берилаверади? Одамларга керакли нарсаларга йўллантирилмайди. Нега саноату қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилинмайди, нега бу соҳада ишнинг пачавасини чиқарганлар истеъфога жўнатилмайди? Нега раҳбар «бозор иқтисоди» деган гапни сақичдай чайнайверади, меҳнат унумдорлиги, интизом ҳақида ҳеч ким қайғурмайди? Ёки булар — иккинчи даражали масалаларми?

ҚАЕРДАСАН, СЕМУРҒ!

Шакли-шамойили, тартиб-қонуни қандай бўлади — билмадиму, лекин биз, собиқ коммунистик тузум одамлари янги бир дунё, янги бир давр остонасида турганимиз аниқ. Бу дунё аввалгисидан нимаси билан фарқ қилади, уни қандай кучлар бошқарадию, ҳаёт қандай кечади, қаёққа қараб боради — буни вақт кўрсатади. Ҳазрати Алишер Навоий инсоният интиладиган ана шу сирли, жозибадор олий бир оламни орзу қилган эди. Буюк шоир уни афсонавий нурли қуш — Семурғ қиёфасида тасвир этиб, жаъми жонзот унга қараб интилиши, унинг висолига етиш эса ниҳоятда қийин, машаққатларнинг машаққати эканлигини айтган эди:

Иш улуқдур, шоҳ улуқ,
 даргоҳ улуқ.
Йўл қотиқ, водий узун,
 дилхоҳ улуқ.

Ҳа, инсонлар орзу қилган ҳақиқат, адолат, инсоф, мурувват, ҳукмронлиги салтанатига, эзгуликка етиш осон эмас. Бу йўлда қанчадан-қанча ички ва ташқи тўсиқларни енгиб ўтмоқ даркор. Эскирган тартиблар, зулм, тазйиқ, хўрлик, яккалаш каби ташқи тўсиқлар билан бир қаторда инсон ўз ичидаги нафс, манфаат, ёлқовлик, лоқайдлик, сотқинлик, масъулиятсизлик каби иллат-тўсиқларни ҳам енгиб ўтиб, чин камолат, олийжаноблик фазилатларига албатта эришмоғи даркор. У ана шу олий мақсадлар йўлида доим изланади, адашади, йиқилади, туртинади, яна ўрнидан туриб: олға бораверади, то ўз мақсадига етмагунча — эркин, мустабидларсиз тузум, мустақил давлат, бахтли ҳаётга эришмагунча тўхтамайди, асло тинмайди.

Қаердасан, Семурғ?

ХАБАРЛАР ОҚИМИДАН

ТУРКИЯГА БОРАСИЗМИ?

СИРДАРЁ район сайру саёҳат бюроси Туркия бўйлаб 7 кунлик саёҳат уюштирадиган бўлди. Бу дастлабки халқаро сайёҳлик йўлидир. Саёҳатчилар бир ҳафта мобайнида Истамбул, Анқара ва мамлакатнинг бошқа тарихий жойларини томоша қиладилар. Туркиялик ишбилармонлар билан тижорат шартномаларини тузиш, фермер ва кичик корхоналар тажрибаларини ўрганиш имкони ҳам туғилади.

Бюро ходимлари Хитой, Сингапур, Тайланд, Финляндия, Комбоджа, Ҳиндистон каби мамлакатларга ҳам янги сайёҳлик йўлларини очишни режалаштиришмоқда.

Абдураззоқ ВУРЛИЕВ.

ИСИРИҚНИНГ НОМИ «ОРОМ»

АНДИЖОН тиббиёт олийгоҳи қошидаги «Шифо» кичик корхонаси мутахассислари исириқнинг шифобахш хусусиятларини ҳисобга олиб савоб ишга қўл уришди. Кўп қаватли уйларда ўт-оловдан фойдаланишнинг имкони йўқ. Шу боис улар аҳолига исириқнинг шамсимон турини тақдим этдилар. У ёнганда хушбўй ҳид таралади. Ўзида ноёб ўсимликнинг хосиятларини сақлаб қолган. Ишбилармонлар янги маҳсулотни Фарғона водийси тоғолди ва тоғ ёнбағирларида ўсувчи кўп йиллик исириқнинг шохларидан тайёрладилар.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ, «Халқ сўзи» мухбири.

ИСТЕЪФО НАВБАТИ КИМНИКИ?

НАВОИЙ ва Кармана шаҳарларидаги савдо тармоқларида ишловчилар вақтинчалик «истеъфо»га чиқмоқдалар. Бунинг сабаби аён: савдо пештахталари бўм-бўш, омборлар ҳувиллаб ётибди. Шунинг учун савдо ташкилотлари раҳбарлари айрим дўконларнинг сотувчиларига икки ойлик меҳнат отпускаси беришга қарор қилдилар. Агар пештахталар яна тўладиган бўлса, савдо ходимлари меҳнат таътилидан чақириб олинади.

Ҳозирча дўконлар куп-қуруқ. Меҳнат таътили давом этаяпти. Қизиқ, эндиги таътил навбати кимники бўлаpкин?

ХАЙРИЯ ТАДБИРИ

Наврўз айёми нишонланаётган кунларда Самарқандликлар учун энг мазмунли, қизиқарли тадбирлардан бири ҳайрия марафони бўлиши шубҳасиз. «Самарқандни қайта тиклаш» жамғармаси доирасида ўтадиган бу томашага ҳозир пухта тайёргарлик кўрилмоқда. Шу куни Регистон майдонида вилоятнинг таниқли санъаткорлари, бадиий ҳаваскорлик жамоалари катта концерт беради, саноат моллари кимошди савдоси ўтказилади. Тантанага жуда кўп меҳмонлар, хорижлик ватандошлар, таниқли давлат ва жамоат арбоблари ҳам таклиф қилинади.

БОҒЧАЛАР БЕПУЛ БЎЛДИ

НАВОИЙ электрокимё заводига қарашли болалар боғчаларига ота-оналар энди пул тўлашмайди. Завод маъмурияти ўз ишчиларининг манфаатини кўзлаб шундай қарорга келди. Ҳозирги бозор шароитида болалар боғчаларининг нархи 300 сўмга етди. Корхона бунинг учун ўз ҳисобидан ҳар ойда 300 минг сўм ажратмоқда.

Маҳмуд МАРДИЕВ.

УЧҚУДУҚДАН ОЛМАОТА КЎРИНАДИ

Республикамизда телекўрсатувнинг «Орбита» программаси ишлай бошлаганига кўп вақт бўлгани йўқ. Лекин Навоий вилоятининг Учқудуқ райони чўпонлари ойнаи жаҳон тасвирларида бу программани кўрабошлаганларига 10 йилдан ошиб кетди. Яқинда чўпонлар учун навбатдаги қулайлик яратилди. 32 минг километр узоқликдаги ернинг «Нур» сунъий йўлдоши ёрдамида қардош Қозоғистон Жумҳурияти телекўрсатувини қабул қилиб олувчи минора қурулди. Эндиликда «Авангард», «Дўстлик» давлат хўжаликларида телекўрсатувларнинг сифати яхшиланди.

Шу кунларда райондаги «Жанаталап», «Қўлтулей» фермаларида ҳам ойнаи жаҳон кўрсатувларини яхшилаш тадбирлари кўрилмоқда.

— Ҳозирги иқтисодий танглик даврида бизга бундай қурилмани, бунёд қилиш осон кўчмади, — дейди қоракўлчилик бирлашмаси директорининг муовини Ниёз Романов. — Бироқ одамларнинг маънавий эҳтиёжини қондириш ҳар қандай харажат ва қийинчиликлардан ҳам устун. 50 минг сўмлик ана шундай қурилмаларни келажакда Томди, Конимех районларида ҳам бунёд этишни режалаштирганмиз.

Қизилқум яйловларида қурилган бундай минора ҳозирча республикамизда ягонадир. Яқин келажакда ҳар бир хонадонда она тилида Олмаота телекўрсатувларини кўриш имкони яратилади.

А. ДАУЛЕТБОЕВ.

УДДАБУРОН ДУРАДГОРЛАР

ДЎСТЛИК районидаги «Ўзбекистон 50 йиллиги» давлат хўжалигида ташкил этилган дурадгорлик устахонаси фақат совхоз ҳудудида яшаётганларнигина эмас, балки Дўстлик шаҳри аҳолиси, болалар боғчалари, мактаб ва ташкилотларга ҳам хизмат кўрсатмоқда. Улар буюртма асосида эшик, дераза ясаб керак бўлса уни ўрнатиб ҳам беришади.

Бошқа жойлардаги каби бу ерда ҳам ёғоч танқислиги сезилиб турибди. Аммо хўжалик дурадгорлари бунинг ҳам йўлини топишди. Улар Эркурт шаҳри ўрмончилари билан ҳамкорлик қила бошладилар. Келишувга кўра давлат хўжалиги вакиллари у ёққа вагонларни тўлдириб деҳқончилик маҳсулотлари ортиб боришади. Қайтишда эса ёғоч материаллари олиб келишади.

Хўжалик ишбилармонлари ёрдамчи тармоқни кенгайтириш чораларини кўришмоқда. Шу мақсадда енгил автомашиналар ғилдирагини таъмирлайдиган устахона очилди. Энди навбат — консерва цехига.

И. МИТАЛОВ.

МУРУВВАТ ЁРДУСИ

БИР ҒАРИБ КЎНГЛИНИ ҚИЛОЛДИКМИ ШОД?..

Одамийлик, меҳр-оқибат инсон ҳаётининг меъзонидир. Зеро, инсон дунёда ўзининг яхши ишлари, қурган бинолари, қолдирган боғроғлари билан эсланади.

Инсонийлик деганда биринчи навбатда миллий қадриятларни эъзозлашни деб тушунмоқ керак. Кейинги пайтларда одамлар ўртасида меҳр-оқибат, бир-бирини ҳурматлаш деган тушунчалар йўқола борди. Лоқайдлик масъулиятсизлик томир ота бошлади.

Ҳайриятки, мустақиллик муждалари деярли унутилган эзгу анъаналаримизни, умидбахш ниятларимизни рўёбга чиқара бошлади. Айниқса Президентимиз Ислом Каримовнинг 1991 йил 27 майдаги ўзгалар ёрдамига муҳтож, ночор кишиларни ижтимоий ҳимоя қилиш тўғрисидаги Фармони айни муддао бўлди.

Хўш, ҳозирги пайтда маҳаллий ҳокимиятлар олдида бу борада қандай вазифалар турибди?

Маҳаллий ҳокимият органлари бевосита ўзлари раҳбарлик қилаётган ҳудуддаги аҳолининг яшаш шароити учун тўла жавобгар ҳисобланадилар. Шу боисдан Президентимиз Фармонларини ҳаётга татбиқ этиш, айниқса ўзгалар ёрдамига муҳтож бўлган ночор оилаларни қўллаб-қувватлаш бизнинг биринчи галдаги вазифамиздир.

Очиғи, бизда инсон қадри шунчалар пасайиб кетган эдики, буни тасвирлашнинг ўзи даҳшат. Мана бир мисол, бирорта хўжаликда чорва мол нобуд бўлса, дарров комиссиябозлик бошланар, кимдир албатта жазоланарди. Лекин ўша колхозда бирор киши вафот этса-чи? Бу айрилиқ гўё одатдаги ҳол сифатида қабул қилинар, ҳамма шундай бўлишига кўникиб қолган эди.

Шукрки, ҳаёт ўзгарди. Одамлар ўзгарди. Миллий қадриятлар тикланмоқда. Инсон қадри, қиммати ҳокимият органлари учун биринчи даражали мақсад бўлиб қолди.

Шу муносабат билан 1990 йилда районимизда меҳр-оқибат ва саломатлик жамғармаси ташкил қилинди. Биргина ўша йилнинг ўзида жамғарма ҳисобига 24500 сўм пул тушди. Бу маблағ райондаги ёлғиз кишиларга, ночор оналарга, биринчи, иккинчи гуруҳ ногиронларига моддий ёрдам тариқасида берилди.

Аслида, ота-боболаримиз меҳр-шафқат, инсонийликка доир тадбирларни юқоридан берилган буйруқ ёки фармон асосида амалга оширмаганлар.

Мен шу ўринда анчадан буён ўзимни қийнаб келаётган баъзи фикрларим билан ўртоқлашмоқчиман. Балки бу мулоҳазаларим кимларгадир эриш туюлар. Лекин бетга айтганнинг заҳри йўқ дейдилар-ку!

Хўш, илгарилари биз қандай халқ эдик? Инсонларнинг бир бировига ҳурмати, муносабати, қай даражада бўлган? Қани энди, халқимизнинг бу борадаги ажойиб урфу одатларини айтиб адо қилиб бўлса.

Ўзингиз эсланг, яқин-яқинлардаям ота уйда ўтирган бўлса, фарзанд томга чиқишга журъат этолмасди. У агар томга чиқса отасини тепкилаган билан баробар, дейилган. Бу эса фарзанд учун оғир иснод ҳисобланган. Ёки дейлик бирон маҳаллада уч-тўртта бебош болалар жанжаллашаётган бўлса, можаронинг босилиши учун ўша жойдан ўтаётган бирон оқсоқолнинг маъноли бир қараши кифоя қилган. Ўз навбатида каттталар ҳам ёшлар олдида ҳурмат-иззатини сақлаган.

Қани ўша каттага ҳурмат, кичикка иззат деган нақлга амал қилинган ажойиб дамлар. Афсуски, бетайин урф-одатларга, хатти-ҳаракатларга кўр-кўрона эргашишимиз оқибатида ажойиб удумларимиз барҳам топди.

Менимча, миллий қиёфамизни белгилаб келган ана шундай пурҳикмат удумларимизни имкон қадар қайтадан тиклаш, одамларда бир-бирига ишонч, ҳурмат туйғусини шакллантириш, маҳаллий ҳокимиятларимиз олдида турган бош вазифалардан биридир. Биз ўз сессияларимизда, йиғилишларимизда бу масалага катта эътибор бера бошладик. Район раҳбар кадрлари, депутатларимизнинг куч-ғайратлари ҳам ана шу мақсадлар сари йўналтирилмоқда.

Ҳар бир қишлоқ шўроси ўрамидаги ўта ночор оилаларни аниқлаш, уларга оталик ташкилотларини бириктиб қўйиш ҳам яхши самаралар бермоқда. Ҳозиргача ана шундай кишилардан 150 дан ортиғи аниқланиб, уларни моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш режалари белгилаб олинди. Шундай кишилардан бири Пойтуғ давлат хўжалиги 6-бўлимида яшовчи қаровчисиз қолган 1-гуруҳ ногирони Тўхтасин Қозоқовни бутун маҳалла бир бўлиб уйлантириб қўйишди. Тўғри, маҳалланинг катта-ю кичиги баҳоли қудрат ёрдам берди. Шунингдек, район меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармаси, Пойтуғ давлат хўжалиги, Янгизамон қишлоқ шўроси ҳам уларни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватладилар.

Биз баҳорнинг дастлабки куни 1-мартни районда меҳр-оқибат ва саломатлик куни деб эълон қилган эдик. Бу хайрли тадбирни районимиз хўжалик ва ташкилотлари, фуқаролари хайрихоҳлик ва катта ҳиммат билан қарши олдилар. Қисқа вақт ичида хайрия жамғармасига юз минг сўмча маблағ тушди. А. Тиллабоев номли жамоа хўжалиги маданият саройида вилоятда биринчи бўлиб меҳр-шафқат дастурхонини ёздик. Унга районимизда яшаб турган меҳр-мурувватга муҳтож 650 киши таклиф этилди. Уларнинг ҳар бирига ўртача 150 сўмлик совға саломлар улашилди. Ёши улуғларга биттадан жойнамоз, сочиқ, рўмол, чойнак-пиёлалар бердик. Тўрткўллик 19 ёшли 1-гуруҳ ногирони Раҳимжон Йўлдошевга ғилдиракли аравача совға қилинди. Тантана меҳмонларига машҳур санъаткорлар, аскиячилар, шоир ва ёзувчилар хизмат кўрсатишди. Йиғилишга келолмаган, тўшакка михланиб қолганлар ҳам ёдимиздан чиққани йўқ.

Анжуман иштирокчилари 1992 йилни вилоятда меҳр-шафқат йили деб эълон қилдилар ва Андижондаги барча хўжалик, ташкилот раҳбарлари ва фуқароларига қарата мурожаат қабул қилдилар.

Избосканликлар бошлаган бу хайрли ташаббус вилоятимизнинг барча районлари томонидан қизғин маъқулланди.

Тантана қатнашчилари томонидан қабул қилинган мурожаатда шундай жумла бор: «Азизлар, ҳар биримизнинг қалбимиз саховат, ҳиммат, мурувват ёғдуси ила нурафшон бўлсин. Атрофимиздаги ёлғиз, қаровчисиз қолган ногирон, бева-бечора, етим-есирларга шафқат нигоҳи билан қарайлик. Улардан меҳр-муҳаббатимизни дариғ тутмайлик».

Шарқнинг улуғ шоирларидан бири:

Бир ғариб кўнглини қила олсанг шод,
Яхшидур ер юзин қилгандан обод

деб ёзган эди.

Асрлар оша етиб келган бу ўгит бизнинг мана шу мураккаб ва машаққатли кунларимизда янада ёрқинроқ ўз амалий ифодасини топмоғи лозим.

Умрзоқ ИБРАГИМОВ,
Избоскан райони ҳокими.

СУРАТДА: Хайрия кечаси қатнашчиларидан бир гуруҳи.

А. МИРЗАЖОНОВ олган сурат.

• *Долзарб мавзуда суҳбат*

МИНГ бир ҳадигу иккиланишлар билан бозорга қадам қўйилди. Эртанинг нурли ёҳуд безиё бўлиши ишбилармонлигу тадбиркорликка боғлиқ. Бозор иқтисодиётига ўтдик, деб айюҳаннос солаётганимиз билан чинакам бозор ҳали олдинда. Тақчил моллар сероб бўлади, деган орзу ушалганича йўқ. Бундан бир неча йиллар муқаддам савдо пештахталарида чанг босиб ётган маҳсулотлар бугун кўзга тўтиё. Айниқса, мебель! Нархи ўн баравар ошди, бироқ ўзи кўпаймаяпти.

Яқин орада мебель сероб бўладими! Мухбиримизнинг жумҳурият «Ўзбекмебель» ишлаб чиқариш бошқармаси раиси Ғайрат ҚУРБОНОВ билан суҳбатида ана шу саволга жавоб изланди.

ЭРТАНГИ КУНГА ИШОНЧ

МУХБИР: Ғайрат ака, бундан қарийб ўн йил муқаддам жумҳуриятимизда мебель ишлаб чиқариш корхоналари саноқли бўларди. Ўшанда савдо дўконларидан истаган мебелни топиш мумкин эди. Бугун корхоналар мўлу, маҳсулот...

Ғ. ҚУРБОНОВ: Тўғри, 1980 йилда жумҳуриятимизда 14 та мебель фабрикаси бор эди. Ҳозир 37 тага етди. Шулардан 21 таси фабрика. Бугунги кунда нафақат мебель саноати, балки ишлаб чиқаришнинг қай бир соҳасини олманг, бошингиз тақчиллик деворига урилади. Тақчилликни нарх-навонинг осмон билан бўйлашишида фақат корхоналарни айблаш адолатдан эмас. Бунда ҳар биримизнинг маълум айбимиз бор. Аввалари имконияти бўлган оилаларгина қизларини мебель билан узатишарди. Ҳозир ҳамма бир-биридан ортда қолмаслик пайида. Қизларни мебель билан узатиш ёзилмаган қонунга айланиб қолган. Қолаверса, одамлар кўзига кўринган, қўлига илинган нарсани харид қилмоқдалар. Қанча кўп маҳсулот чиқарсанг ҳам тақчиллик юқорилигича қолмоқда. Ўтган йили жумҳуриятимиз бўйича ёш келин-куёвлар учун 80 минг ўрнига 83,6 минг комплект мебель чиқардик. Бироқ аҳоли талаби кундан-кунга ортса ортаяптики, камаяётгани йўқ.

М.: Яхши яшашни ҳамма орзу қилади. Бироқ нарх-наво кун эмас, соат сайин кўтарилаётган бугунги кунда диван ёки шифоньер олиш оддий фуқарога ғоят оғир. Наҳотки энди мебель арзонлашмаса!

Ғ. Қ.: Арзонлашади, қачонки хом ашё ўзимиздан чиқса. Етмиш тўрт йиллик мутеълик занжири бизни марказ — Москва билан шу қадар мустаҳкам боғлаб ташлаган эканки, бу занжирларни узиш қийин бўлаяпти. Ўртада иқтисодий битимлар бўлишига қарамай, Россия хом ашёни вақтида бермаяпти. Берганида эса нархини ўн, ҳатто юз баравар орттириб бермоқда. Истаймизми-йўқми, маҳсулотни эркин нархда олишга тўғри келмоқда. Корхоналаримизга хом ашёнинг қарийб 97 фоизи четдан — асосан Россиядан келтирилгач, уларнинг барча «эрка»ликларини кўтаришга мажбурмиз. Авваллари мебель саноатида ишлатиладиган фанер-ёғочнинг бир квадрат метри 1 сўм 60 тийингача борса, ҳозир 50-55 сўм, бир куб тахта 4,5 минг сўм, қолган маҳсулотларнинг баҳоси ҳам осмонда. Шу боис илгари 1000—1100 сўм бўлган мебель бугун 11-12 минг сўм.

Турли хил солиқларнинг кўпайиб кетгани ҳам мебель нархининг ошишига таъсир қилаяпти. Президент фармонларига кўра қўшилган қийматга 30 фоиз ставка бўйича солиқдан ташқари савдо базалари томонидан қўйилган сотув қийматининг фойдаси 20 фоиз қилиб белгиланиши маҳсулот нархининг ошиб кетишига сабаб бўлмоқда. Ахир, ўзингиз ўйлаб кўринг: не-не қийинчиликлар билан маҳсулот чиқарган корхона қийматнинг 18 фоизини олади, тайёр буюмни сотган ташкилотга эса 20 фоиз фойда қолади. Балки бу ҳақда жиддийроқ ўйлаб кўриш керакдир.

Россия билан иқтисодий шартнома имзоланган, бироқ февраль ойи тугади ҳамки, хом ашёдан дарак йўқ. Кўпгина корхоналаримизда иш тўхтаб қолиши хавфи бор.

М.: Хом ашёни ўзимизда ишлаб чиқаришнинг имкониятлари йўқми!

Ғ. Қ.: Ҳозирча бу — муаммо. Бундан бир неча йил муқаддам пойтахтимизнинг Сирғали районида ғўзапоя заводи қурилиб, ҳар йили 40 минг куб метр ёғоч-фанер (ДСП) ишлаб чиқариш режалаштирилган эди. Бироқ завод кутилган натижани бермади. Ғўзапоядан ДСП ишлаб чиқариш технологияси йўқ. Агар хом ашёнинг лоақал 50 фоизи жумҳуриятимиздан чиқса эди, бизнинг ҳам юкимиз енгиллашган, собиқ марказнинг «марҳамат»ига кўз тикиб ўтирмаган бўлардик. Қолаверса, мебель нархи пасаярди, аҳолининг талаб-истаклари ҳам қондириларди.

М.: Демак, яқин йиллар ичида мебель кўпайишидан умид қилмаса ҳам бўларкан-да!

Ғ. Қ.: Йўқ, тушкунликка тушиш ноўрин. Бу йил ўтган йиллардагига нисбатан кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқаришни режалаштирганмиз. Нархи ҳақида бирор аниқ фикр айта олмасам-да, дўконларда мебель кўпайишига ишонч бор. Жумҳуриятимиз мустақиллигини ҳозиргача юздан зиёд хорижий давлат тан олди. Бу эса ҳамкорларимизнинг кўпайишидан далолат. Агар чет эл билан иқтисодий алоқа йўлга қўйилса, дўконлардан бор мебелни эмас, дидингизга мосини танлаб олиш имконияти туғилади. Демак, эртаги кунга ишонч билан яшаш керак.

М.: Айтганингиз келсин. Суҳбатингиз учун раҳмат.

Суҳбатдош:
Мавжуда ТОЖИБОЙ қизи.

ҚОШ ҚЎЯМАН ДЕБ...

Қорасой маҳалласи Жиззахдан Самарқандга кетаверишда Катта ўзбек трактининг ёқасида жойлашган. Бу йўллардан Амир Темур бобомиз неча бор ўтган, балким шу маҳаллада тўхтаган, дам олгандир. Ана шу жиҳатларни ҳисобга олган ҳолда маҳалладаги 24-ўрта мактаб улуғ саркарда номи билан атала бошланди. Қани энди, ниятга яраша мактаб биноси ҳам янгиланса, номига муносиб бўлса, яна да яхши бўларди.

Шу йўлдан Самарқанд тарафга юришда давом этсангиз, Сангзор ҳордиқ олиш комплексига дуч келасиз. Шинам, осойишта жойларга кўзингиз тушиб, дилингиз яйрайди. Бу ерни обод қилаётганларга ичингизда таҳсин ўқийсиз ва ногаҳон кўзингиз ёзувга тушади: «Амир Темур ресторани». Ўқийсиз-у гўё ниманидир йўқотгандай, яна ялт этиб, пештахтага қарайсиз. Наҳотки, ресторанга шундай ном қўйиш шарт бўлса? Хўжаликлар, мактаблар, омборлар, борингки боши берк кўчаларга қадар Ленину Сталинлар номини қўявериб, олиб ташлайвериб нимага эришдик?

Номни абадийлаштириш бундай бўлмайди, ахир!

Яқин-яқинларгача райкомларда бюро бўларди: биринчи секретарь дўқ урарди: «Ҳей, Ленин, тур ўрнингдан, нимага сут бермаяпсан?». «Мана бу Свердловнинг бети йўқ, ўтириб қолган. Шу қилганингга мен сени қуритаман!»

Ана энди шуларга Амир Темур, Рашидов номларини қўйиб кўринг! Этингиз жимирламайдими?

Бизнинг ўлкада жойларни шахс номи билан аташ одат бўлмаган. Ҳар бир қишлоқ, шаҳар, равот маҳаллий шарт-шароитга қараб номланган. Ҳатто буюк Амир Темур ҳам Самарқандни Амир Темур деб ўзгартирмаган. Бобомизнинг фарзандлари ҳам бундай шаккокликни хаёлларига келтирмаганлар ва тўғри қилганлар!

Шундай экан, ота-боболаримизнинг ана шу анъаналарини тиклайлик. Эндиликда оммавий тус олаётган русча номларни, атамаларни ўзбекчалаштираётганда буни ҳисобга олиб, жойларнинг маълум тарихий номларини тиклайлик. Агар совхоз қўриқда очилган бўлса унинг ҳам иложини топиш мумкин.

Боболаримиз номини авайлаб-асрайлик. Ресторанни Амир Темур деганимиз билан бобомиз шуҳрати ошиб қолмайди. Нима, энди: «Амир Темурга кириб овқатландик», деймизми?

Абулқосим МАМАРАСУЛОВ.

Ўзбекистон—Покистон муносабатлари

ЭЪТИРОФ

Шу кунларда ким билан суҳбатлашманг, Покистоннинг ҳукумат раҳбарлари Ўзбекистон Президентини таклиф этишибди. Покистон жамоатчилиги И. Каримовнинг визитини интизорлик билан кутаётган эмиш, деган бир-биридан ажойиб хушхабарлардан гап бошлайди.

Хўш, бу шов-шувларда қанчалик асос бор?

Мухбиримиз ана шу маълумотларга аниқлик киритиш мақсадида республикамиз Олий Кенгаши Халқаро ишлар комитетининг раиси, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати академик П. Қ. Ҳабибуллаевга мурожаат этди.

— Бу гапларнинг ҳаммасида ҳақиқат бор. Ўзбекистон парламенти Мустақиллик ҳақида Декларация қабул қилиши биланоқ Тошкентда Ўзбекистон—Покистон жамиятини туздик. Ана шу жамият орқали покистонлик бир гуруҳ кишиларни таклиф этдик. Кўп ўтмай дўстлик жамиятининг президенти жаноб Абдул Раззоқ бошчилигида беш кишидан иборат делегация юртимизга ташриф буюрди. Улар Самарқанд ва Андижон вилоятларида бўлишиб, халқимиз турмуш тарзи, маданий, иқтисодий ҳаёти билан яқиндан танишдилар. Биринчи марта жумҳуриятимизда Покистон кунларини ўтказдик. Кейин биз бордик. Шундай қилиб, ўзаро алоқалар тиклана бошлади. Ана шу тор доирадаги борди-келдиларимиз бир йил ўтар-ўтмас, ҳукумат раҳбарларининг учрашувларига асос бўлса не ажаб. Президентимизнинг Покистон Бош Вазири жаноб Навоз Шариф томонидан расман таклиф этилиши ҳам қувончли воқеадир. Мен бўлажак визитни чин дилдан табриклайман ва қўллаб-қувватлайман. Чунки бу расмий сафар улкан сиёсий, иқтисодий, маданий аҳамиятга молик воқеа бўлади.

— Покистон жамоатчилиги сиз бошлиқ Ўзбекистон делегациясини қандай кутиб олди ва бу сафарингиз натижаларидан кўнглингиз тўлдими?

— Мезбонларимиз ўзбек халқига жуда катта меҳр билан қарашларини бутун сафаримиз давомида ҳис қилиб юрдик. Улар, айниқса Бобур бобомиз ҳамда унинг авлодларига алоҳида эҳтиром билан қарар эканлар. Бу нарса бизга ҳар қадамимизда айрича руҳ бахш этиб турди.

Карочида Синд вилоят парламенти палатасининг раиси Абдул Розиқ Хон ва шаҳар мэри М. Фарруҳ Саттор билан музокаралар бўлиб ўтди. Исломободда делегациямиз Покистон парламенти палатаси раиси вазифасини адо этувчи жаноб Муҳаммад Навоз Кхокхар ҳамда ташқи ишлар вазирлиги Бош котиби жаноб Иномул Ҳақ томонидан қабул қилинди. Улар билан келгусида амалга ошириладиган бир қанча тадбирлар ҳақида келишиб олинди.

— Агар мумкин бўлса, шу хусусда батафсилроқ тўхталсангиз...

— Биласизми, Покистон ўзига хос, ажойиб давлат. Биз бўлсак 110 миллионли шундай улкан халқка кимлардир қутқуси билан бир неча ўн йиллар давомида бегонасираб қарадик. Аслида эса Покистон Ўзбекларни севувчи, республикамизнинг иқтисодий, сиёсий мустақиллигига ижобий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган бир қанча имкониятларга эга давлат эди. Масалан, унинг жуғрофий жойлашуви, денгиз портлари бизнинг ташқи дунё билан бевосита алоқаларимизга кенг уфқлар очади. Покистон раҳбарлари Тошкентда элчихона очиш ҳаракатида. Агар шу иш амалга ошиб, алоқаларимиз дипломатия асосида йўлга қўйилса бу икки қадимий қадрдон мамлакатларимиз биргаликда иқтисодий, сиёсий, маданий соҳаларда улкан ютуқларни қўлга киритишига ишончим комил.

— Кечирасиз, ўрни келиб қолди, бир савол. Афғон мужоҳидлари қўлида сақланаётган асир йигитларимиз ҳақида ҳам фикрлашилдими?

— Албатта, бу муаммони делегациямиз аъзолари бир дақиқа бўлсин диққат марказидан қочирганлари йўқ. Жаноб Абдул Розиқ Хон бу борада мамлакат Президенти, Бош Вазири, Қуролли кучлар қўмондонлигига ёзма равишда мурожаат этишга ваъда бераркан: «Биз совет ҳарбий асирларини озодликка чиқариш йўлида қўлимиздан келган барча чораларни кўрамиз. Бу шубҳасиз мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг янада яхшиланишига хизмат қилади» дея ишонтирди.

— Ҳозир ким билан сўзлашманг, амалий ишдан гапиринг, дейдиган бўлиб қолган. Ўқувчиларимизни икки томоннинг келгусидаги амалий-иқтисодий алоқалари ҳам қизиқтириши табиий...

— Тушундим. Биз Карочи ва Лоҳар шаҳрининг савдо-саноат палатаси хизматчилари, етакчи бизнесменлари билан мулоқотда бўлдик. Бир қанча йирик корхона ва компанияларга ташриф буюриб, уларнинг раҳбарлари билан келажакда ўрнатиладиган ҳамкорликнинг самарали йўллари ҳақида фикрлашиб олдик.

Улар мен раҳбарлик қилаётган Иссиқлик физикаси институти олимлари томонидан ишлаб чиқилган сил касаллигини лазер нури ёрдамида даволашнинг янгича усулига жуда қизиқиб қолдилар.

Биз ҳам ўз навбатимизда Карочи ва Оғахон дорилфунунининг физика, кимё, энергетика бўйича машҳур олимларидан уч кишини Ўзбекистонга таклиф этдик.

— Бу олимларнинг ташрифидан мақсад нима?

— Келажакда давлатларимиз ўртасида фан ва техника соҳасида ҳам ҳамкорлик қилинишига шубҳасиз. Шундай экан улар келишсин, тажрибаларимизни кўришсин. Ўрганса арзигулик ишлар эса иккала томонда ҳам бисёр.

— Покистон зиёлиларининг, асосан ёшларнинг ўзбек диёрига муносабатлари ҳақида ҳам тўхталсангиз. Бу борада қандай хайрли ишлардан умид қилиш мумкин?

— Мамлакатдаги энг замонавий илмий марказлардан Оғахон, Ҳамдард ва Карочи дорилфунунларидаги учрашувларимиздан кўриндики, бизнинг жумҳуриятимизга қизиқиш, интилиш жуда кучли. Шунинг учун ҳам ўзаро талабалар алмашиш, ёш олимларнинг Ўзбекистонда стажировкадан ўтиши, илм билан шуғулланишлари учун шароит яратиш ҳақидаги таклифларига розилигимизни улар бениҳоя мамнуният ва хурсандчилик билан қарши олдилар. ТошДУ билан Ҳамдард илмий маркази ўртасида талабалар ва муаллимлар алмашиш, Лоҳар билан Самарқандни бирадарлаштириш масалалари кўтарилди.

Каминанинг Карочи сиёсий тадқиқот институти ҳамда университетларида жумҳуриятимиз иқтисоди, сиёсати ҳақида ўқиган лекция ва суҳбатлари катта қизиқиш билан тингланди. Ўзбекистон халқлари ҳаёти ва турмуш шароитига доир кўплаб саволлар тушди.

Исломободда уюштирилган «Ўрта Осиё жумҳуриятлари билан алоқалар» деб аталган семинар ҳам бизда катта таассурот қолдирди. Унда яқиндагина бизнинг ватанимизда бўлиб қайтган Покистон Олий суди раиси жаноб Азидулло нутқ сўзлаб, қуйидагиларни эътироф этди. Бизнинг, — деди у,— у ердаги мусулмонларга қандай яшаш кераклигини ўргатишимизга ҳожат йўқ. Чунки бизда омманинг бор-йўғи 26 фоизигина ўқиш ва ёзишни билса, у ерда оммавий саводхонлик ҳукмрон. Улар саноати тараққий этган мамлакат, биз эса эндигина ривожланиш йўлига кирдик.

— Исломободда «Ўзбекистон уйи» очилган деб эшитдик.

— Бутун дунёга машҳур Табани фирмаси томонидан ташкил этилган бу маданият марказининг очилиш тантаналарида қатнашдик. Бу ерда ўзбек тарихи, урф-одатлари, кийим-кечаклари, санъати тарғиб этилади. Умуман фирма раҳбари жаноб Табанининг ўзбек диёрига, унинг халқларига меҳри баландлиги бизни кўп шод қилди.

— Пўлат ака, Покистон аҳолисининг бугунги турмуш шароити қандай? Иқтисодий соҳанинг қайси бир жиҳати сизда таажжуб уйғотди?

— Ривожланиш йўлидан бораётган бугунги Покистон дунёнинг кўплаб мамлакатлари, шу жумладан АҚШ, Хитой, Саудия Арабистони, Япония билан кенг кўламда борди-келди қилади. Тўқимачилик, саноат маҳсулотларини қайта ишлаш бирмунча ривож топган. Покистон илғор мамлакатлар томонидан кўрсатилаётган катта иқтисодий молиявий ёрдам билан Жанубий Осиё давлатлари ўртасида бирмунча юксак даражага эришиши мумкин эди. Бироқ негадир аҳолининг турмуш шароити анча паст.

— Халқининг фаровонлиги паст бўлган мамлакатдан нимани ҳам ўрганишимиз мумкин, деган савол туғилади...

— Масалага бундай тор маънода ёндашиш тўғри эмас. Энг муҳими Покистон тараққиётга жон-дилдан интилаётган юрт. Саноат, илм-фан, янги технологияга катта-катта маблағ ажратилаяпти. Бу эса келгусида аҳволнинг албатта яхши томонга ўзгаришидан дарак беради. Қолаверса, дўстнинг бой, камбағали бўлмайди, дейди шарқ донолари.

— Ўзбекистонликлар ташрифига маҳаллий матбуот органлари қандай муносабатда бўлдилар?

— Жуда кенг ва қизғин ёритишди. «Доон», «Жанг», «Навои вақт» ва бошқа ўндан ортиқ рўзномаларда инглиз ва урду тилларида 30 дан кўпроқ мақола ва фотолавҳалар эълон қилинди. Ойнаи жаҳон орқали бир неча бор кўрсатилди.

— Яқинда, республикамиз радиоси мухбири билан суҳбатингизда Ўзбекистон—Покистон ҳаво йўли очилиши мумкинлиги ҳақида гапирган эдингиз?..

— Бу орзуйимиз амалга ошди: Тошкент — Карочи авиарейси йўлга қўйилди. Энди биз истаган пайтимизда тўғри Покистонга парвоз қилишимиз мумкин.

— Мамлакатларимиз ўртасида ўрнатилаётган алоқалардан гайирлиги келаётган кучлар ҳам бўлса керак?

— Албатта, келинг яхшиси ундайларни тилга олмай қўяқолайлик.

— Бизга маълумки, ўзбек диёри билан бу серқуёш ўлка ўртасидаги бевосита алоқалар деярли юз йил илгари узиб, бузиб ташланган эди. Бунинг сабаб ва асоратлари энди кўпчиликка маълум... Мана яна икки буюк халқ ўртасидаги сўниб, кул босиб ётган меҳр чўғлари қайта ёлқинланмоқда. Бу савобли ва хайрли саъй-ҳаракатларга ҳисса қўшган ҳар бир замондошимиз номи тарих саҳифаларида абадий муҳрланиб қолади. Уларнинг муборак номларини келажак бахтли авлодлар дуо ва миннатдорчилик билан ёд этгуси. Биз ҳам бу машаққатли юмушга астойдил бел боғлаб киришган Сиз бошлиқ Халқаро ишлар комитети ҳамда Ўзбекистон—Покистон дўстлик жамияти заҳматкашлари ишларига барор ва салоҳият тилаймиз. Қизиқарли суҳбатингиз учун ташаккур, Пўлат ака!

Суҳбатдош:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ.

КЕНГАШЛИ ТЎЙ ТАРҚАМАС

ҲАМЖИҲАТЛИК АСОСИДА

ЯҚИНДА Самарқанд вилояти халқ судьяларининг анжумани бўлиб ўтди. Унда сўз олган вилоят судининг раиси А. Тўхташев халқ тинчлигини муҳофаза қилиш, жиноятчиликнинг олдини олиш муҳимлигини, аҳолининг бехавотир яшаши таъминланадиган ҳуқуқий давлат қуриш йўлида Президентимизга мададкор бўлиш зарурлигини таъкидлади. Анжуманга тўпланган халқ судьялари бугунги мураккаб шароитда ўзаро баҳамжиҳатлик билан ишлаш муваффақиятлар гарови эканлигини тушунган ҳолда жумҳурият ҳуқуқни муҳофаза қилиш маҳкамаларининг барча ходимларига мурожаатнома қабул қилдилар.

Мурожаатномада, жумладан, шундай дейилади: «Халқимиз узоқ йиллар мобайнида адолатга ташна бўлиб келди. Президентимиз айтганидек, элимиз ҳамма нарсага чидаши мумкин, лекин адолатсизликка эмас. Ҳар бир масалани инсофу диёнат доирасида ҳал этайлик. Бу хайрли йўлда бор кучимиз, тажриба ва билимимизни сарфлайлик...

Шукрки, халқимизда меҳру оқибат, имону эътиқод кучли. Улар бизнинг умум ишимизда мададкор бўлади».

Анжуман қатнашчилари ўзларини мустақил жумҳуриятнинг ҳакамлари сифатида янада масъулият билан ишлашга аҳд қилдилар.

Абдунаби ЭРГАШ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ЯНГИЛИКЛАРИ

ҚУЙМА ОЛТИН

ОЛМАЛИҚ. Кон-металлургия комбинатида олтин қўйиш цехи ишга тушди.

ИЛГАРИ бундай юмушлар ўзга корхоналарда, тўғрироғи, жумҳуриятдан ташқарида бажариларди. Ўзбекистон олтин, валюта жамғармаларини ташкил этгандан сўнг вазият олтин, кумуш билан боғлиқ ишларни жумҳурият корхоналарида амалга оширишни тақозо этди. Бу соҳада тажрибали ҳисобланган навоийликлар олмалиқликларга қарашиб юборишди.

ТАЖРИБА САМАРА БЕРДИ

ШАҲАРДА мебель корхонасининг махсус дўкони очилди.

ИШЧИЛАРНИ озиқ-овқат, сабзавот-мева, гўшт-сут маҳсулотлари билан таъминлаш қийинлашиб қолганидан шундай қилинди. Мебель керак корхоналар, хўжаликлар келишилган ҳолда қишлоқ хўжалик ва чорва маҳсулотларини дўконга топширадилар, ўрнига кераклн мебелни оладилар. Тажриба яхши самара беряпти.

ПОЛИАМИТДАН ЭҲТИЁТ ҚИСМЛАР

ЧИРЧИҚ. Полиамит рангли металл ўрнини босди.

ЎЗБЕКХИММАШ корхонасида ишлатилаётган трубокомпрессорларнинг эҳтиёт қисмлари қиммат бўлишига қарамай, Россиядан харид қилинарди. Яқинда Полимерлар кимёси ва физикаси илмгоҳининг олимлари копролактам чиқиндисидан полиамит яратишди. Ана шу қаттиқ жисмдан 100 дона эҳтиёт қисм тайёрланди. Буни қарангки, кимёвий усулда ишланган қисмлар металлдан тайёрланган турдошларидан қолишмас экан. Синовга дош берди. Корхона муҳандислари бундан кейин лозим бўлган қисмларни полиамитдан ишланганлари билан алмаштиришмоқчи.

ТАЪМИРДАН СЎНГ

ФИЗОТЕРАПИЯ шифохонаси қайта таъмирланди.

ЖИҲОЗЛАШ учун беш миллион сўм сарфланди. Янги андрология бўлими очилди. Энди бир йўла 240 бемор даволанадиган бўлди.

Исматилла ТОШЕВ.

БУЮК БОБУРГА ТАЪЗИМ

Андижон вилоятида бобурхонлик кунлари ўтказиш анъанага айланган. Яқинда Охунбобоев номидаги вилоят мусиқали ва драма театри биносида Бобур таваллудининг 509 йиллигига бағишланган адабий-мусиқий томоша кечаси ўтказилди. Кечани шоира Турсуной Содиқова бошқарди.

Вилоят ҳокими Қ. Холмирзаев Андижонда Бобур Мирзо меросини ўрганиш, унинг муборак номини абадийлаштириш ҳақида гапирди. Шаҳардаги боғда шоирнинг ҳайкали очилди. Бобур номидаги боғ ва майдон барпо этиш ҳамда обида ўрнатиш қизғин давом этмоқда.

Ёзувчилар уюшмаси ва «Китобхон» жамияти вилоят бўлимлари ташаббуси билан ўтказилган бобурхонлик кўрик-танловига якун ясалди. Усмон Шукуров, Замира Рўзиева, Қобул Мирзо каби шоирлар ғолиб бўлишди.

Бобур Мирзо юрган йўллар бўйича экспедиция ўтказишга қарор қилинди. Уни Ўзбекистон Фанлар академиясининг кўптармоқли илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори Зокиржон Машрабов бошқаради.

Кеча қатнашчилари моҳир созанда ва бастакор Ғуломжон Хожиқулов ижросида Бобур даврига хос бўлган ғижжакда мақом наволарини ижро этди. Шунингдек, шоир Нормурод Нарзуллаев янги шеърларидан ўқиб берди.

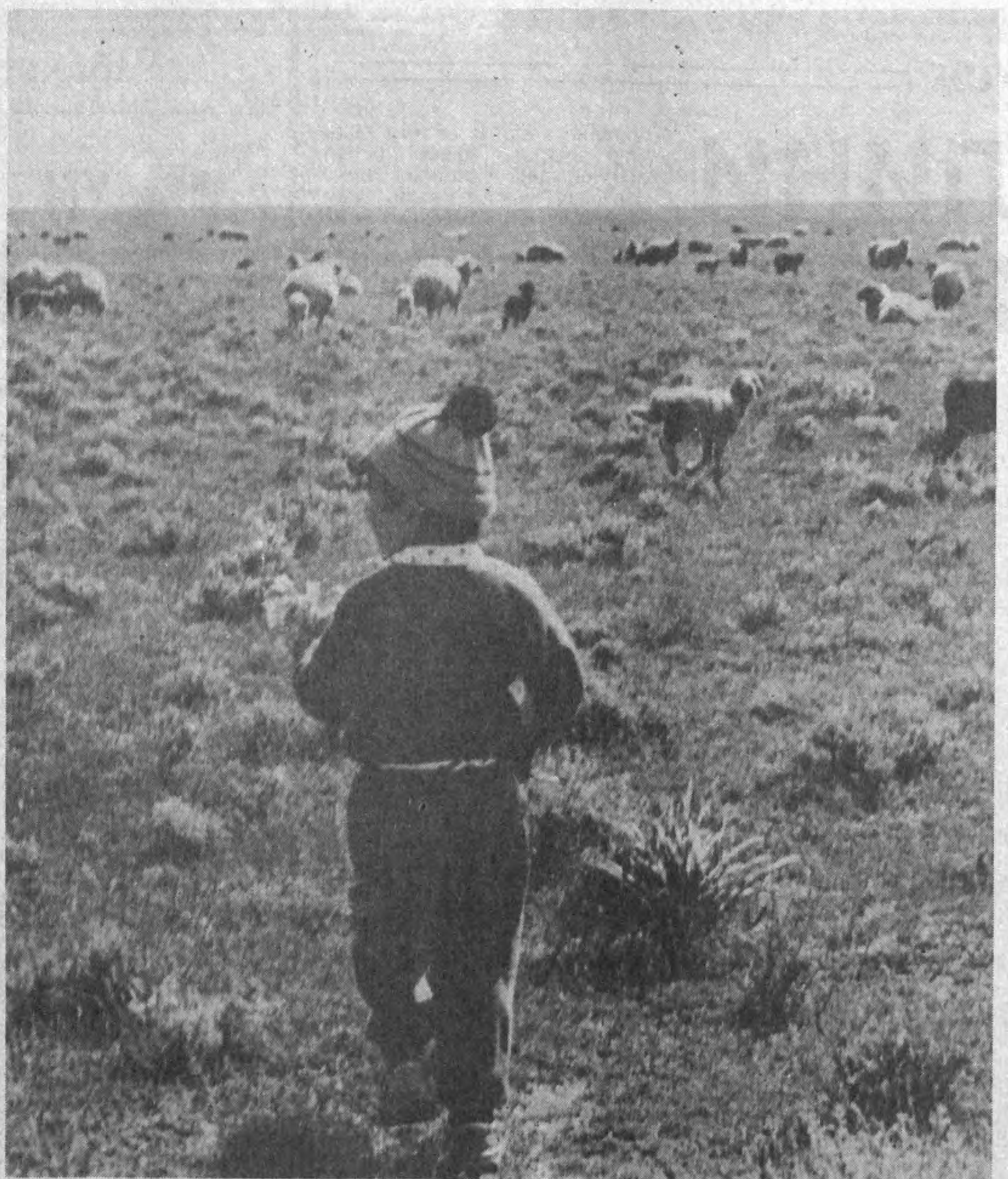

ҚЎЗИЧОҚЛАР...

Р. АЛЬБЕКОВ суратга олган.

БИРГАЛИКДА ГАП КЎП

● АНДИЖОН ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳузуридаги мавжуд учта чоғроқ тикувчилик цехи негизида янги тикувчилик фабрикаси ташкил этилди.

Фабрикада асосий ишлаб чиқариш чиқиндиларидан, оммавий эҳтиёж молларини ишлаб чиқарадиган 145 та замонавий ускуна ўрнатилган. Бу ерда уч юз киши мунтазам ишлайдиган бўлди.

Тикувчилик фабрикаси жамоаси кўрпа, ёстиқ жилдлари, чойшаблар, чақалоқлар учун либослар, миллий румоллар, хотин-қизларнинг халатлари, эркаклар ич кийими, болалар кийимларини ишлаб чиқармоқда.

Учта собиқ цех ходимлари бундан илгари йилига бир миллион сўмлик маҳсулот тайёрлашарди, энди 20 миллион сўмлик марранн мўлжаллаб турибди.

ПЎЛКАН ШОИР ЎЗ ҚИШЛОҒИГА ҚАЧОН КЕЛАДИ?

Халқимизнинг бой ва пурмаъно оғзаки ижоди шунчалик сермаҳсулдирки, биз қанчалик фахрлансак, суюнсак ҳам оз. Аммо фахрланиш, қувонишнинг ҳам чегараси, тарозуси бор экан шекилли...

Жаҳон адабиётининг буюк вакиллари билан тенглаша оладиган бахшиларимиздан бири Муҳаммадқул Жамрот ўғли Пўлкандир. У 1874 йили Хатирчи районидаги Қатағон қишлоғида (ҳозирги Каттақўрғон тумани, Мойбулоқ совхози, Жизмонсой қишлоғи) таваллуд топди, вояга етди, халқимизга хизмат қилди. Шоирдан ёзиб олинган достонлар ва термалар ҳанузгача севилиб ўқилади, шунингдек, фольклористикамизнинг нодир асарлари қаторига киради. Кези келганда шуни ҳам айтиш керакки, Пўлкан қипчоқ диалектида сўзлашувчилар орасидан етишиб чиққани учун бўлса керак, ундан ёзиб олинган достонларни ўзбек адабий тилига мослаштирамиз деб (шева билан ҳисоблашилмай) кўпгина хатоликларга ҳам йўл қўйилган. Адабий тилимизда учрамайдиган сўзларнинг кўпи бошқа сўзлар билан алмаштирилган. Албатта бу яхши ният учун қилинган Аммо достоннинг мазмунига, бадиийлигига путур етказилган. Юзлаб сўзлар нотўғри ишлатилганки, буни Пўлканнинг ҳамқишлоқлари ҳозир ҳам тасдиқлашади. Аслида ўша сўзлар қолдирилиб, остига изоҳ берилганда биз ҳар томондан ютардик...

Бахшининг 100 йиллик тўйи муносабати билан Қатағон қишлоғига ҳайкал ўрнатиш мўлжалланган экан. Лекин минг афсуски, турғунлик даврининг шамоли билан Пўлкан шоир ҳайкали ўз она қишлоғидан 22 чақирим узоқликдаги бошқа бир қишлоққа, тўғрироғи, Олтинсой совхоз марказига ўрнатилган. Бунга турғунлик йиллари кўп эътирозлар айтилган, лекин афсуски, натижа самарасиз қолиб келган. Биз яқинда қишлоғимизга борганимизда бу ҳақда Пўлкан шоирнинг узангидоши Бобек бобо, жияни Улуғ хола, ўғли Умарқул Пўлканов, Қувондиқ Рўзиқулов, тил ва адабиёт ўқитувчилари Турди Сатторов, Ҳасан Алматов, Рустам Хушвақтов ва бошқа кўплаб шоирнинг қишлоқдошлари куйиниб гапиришди. Бу ҳақда самарқандлик журналист Жумақул Каримов ва бошқалар вилоят «Ленин йўли» газетасида бир неча бор чиқиш қилишди. Аммо бу мақолаларга тегишли муносабат билдирилмади. Юқори матбуотларга йўлланган халқ арзлари ҳам жавобсиз қолиб келмоқда...

Бугунги қайта қуриш, ошкоралик биздан ҳар бир нарсага мантиқан ёндошишни, халқ сўзига қулоқ солишни, қўйинг-чи, ҳақиқатни либоссиз айтишни талаб этаётир. Шу нуқтаи назардан қарасак ҳам, юқоридаги Пўлкан шоир қишлоқдошларининг изтиробларида жон бор. Ёки бўлмаса, бошқа мисолларга эътибор бериб кўрайлик. Пўлкан шоирнинг сафдошларидан Эргаш Жуманбулбул ўғли ҳайкали унинг 100 йиллик тўйи муносабати билан ўз қишлоғи Қурғонга ўрнатилган. Шунингдек, Фозил Йўлдош ўғли ҳайкали ҳам 100 йиллик юбилейи арафасида ўзи таваллуд топган қишлоғига ўрнатилган. Ибн Синонинг ҳам ҳайкали аввало АФШОНАсига қўйилган-ку! Шундай экан нима учун Пўлкан шоир ҳайкали бошқа қишлоқда бўлиши керак? Бунга аввало шоир ижоди билан шуғулланувчи олимларимиз нима дейишади? Буни шунинг учун ҳам айтмоқдамизки, айрим Пўлкан шоир тадқиқотчилари ҳам бундай ёзмоқда: «...Пўлкан шоир ҳам сафда. Буюк достончи исмида мактаблар, кўчалар мавжуд. Самарқандда Фозил Йўлдош ўғли, Эргаш Жуманбулбул ўғли, Ислом Назар ўғли даврасида ҳамда туғилган ери — Жизмонсойда ҳайкали қад кериб турибди...» (Муҳаммадали Қўшмоқов «Асл қўшиқ», Гулистон журнали, 1988 йил, 6-сон, 20-бет).

М. Қўшмоқовнинг Пўлкан шоир ижодини бунчалик яхши билиши бизни (яъни журналдаги мақоласини назарда тутаяпмиз) ғоят севинтиради. Лекин Пўлкан шоир ҳайкали қаердалигини билмай туриб, нотўғри ёзиши журналхонларни чалғитади, холос. Бу каби мисолларни жумҳурият матбуотида ҳозир ҳам топиш мумкин. Масалан, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг август сонларидан бирида Пўлканнинг Олтинсойдаги ҳайкали берилиб, изоҳ сифатида: «Пўлканнинг Жизмонсойдаги ҳайкали» деб беришди. Буни кўрган ва ўқиган шоирнинг ҳамқишлоқлари ғазабланишди, холос... Қисқаси, биз Пўлкан шоирнинг ҳайкалини ўз қишлоғига олиб келинишини, ҳайкал атрофини боғзорга, лолазорга айланишини истаймиз. (Бунинг учун эл 7—8 гектар ерни боғга айлантиришга, қўлидан келганча улуш қўшишга бел боғлаб турибди). Қолаверса, қишлоғимизда ҳанузгача бахшилар, достонсеварлар, ёш ҳаваскор шоирлар кўп. Қанийди, Пўлкан шоир ҳайкали ўз қишлоғига олиб келинса-ю, унинг пойида бахши руҳини шод этишиб мушоиралар, ажойиб ҳангомалар, маталхонликлар ўтказиб турилса! Барча жизмонсойликлар талаби шундай.

Пўлкан шоирнинг ҳамқишлоқлари номидан:

Зайниддин АПТАРОВ,

Фахриддин ШОДИЕВ.

ИНСОН ВА ҚОНУН

АЛОҲИДА АЖРАТИЛГАН ИШ

ЁКИ ЖИНОЯТЧИНИ ЯШИРИШНИНГ ОҲАНГАРОН ТАЖРИБАСИ

ҲУҚУҚ ва ахлоқ бўлимига, эллик ёшлардан ўтган тўлагина аёл кириб келди. Ўғлини ноҳақ қамашганмиш. — Нега? — Мол ўғирлашда қатнашган. — Қатнашган бўлса, нимаси ноҳақ? — Улар беш киши бўлган, иккитасига «условний» берди, менинг ўғлимни тўрт йилга қамади. — Қолган иккитасичи? — Биттаси судга мутлақо келмади, биттасини ишини суд ажратворди.

Гапнинг очиғи, аввалига, энди рўзноманинг бир ками мол ўғриларини ҳимоя қилиши қолувди, деган ҳаёлдан энсам қотса-да, онаизорнинг ҳурмати учун жимгина тинглаётган эдим, кейинги савол-жавоблардан сўнг олдин хушёр тортдим, кейин қизиқиб қолдим.

Ростдан ҳам қизиқ-да: беш йигит ўн битта қорамолни биргалашиб ўғирласину, улардан бирини терговчи, иккинчисини судья жиноий жавобгарликдан олиб қолсин?! Қизиқишда давом этиб, арзчи онага савол бераман:

— Нега бошқаларга юмшоқ, сизнинг ўғлингизга қаттиқ жазо тайинланди, балки ўғлингиз ўғирликдан кўпроқ ҳисса олгандир ёки ташкилотчидир?

— Йўқ, мол ҳам олмаган, сотилган молларнинг пулидан ҳам олмаган. Уни ўртоғи дачадан мебель ортишвор деб олиб кетган, молларни машинага ортаётганда қарашган холос. Буни бошқа шериклари судда ҳам айтишди.

— Хўп, нега унда ўғлингизга энг оғир жазони тайинлашди?

Она ҳўнграб йиғлаб юборди: — ўзимам, адасиям нафақахўр одамлармиз... Ким ўз боласини ёмон дейди. Бироқ, бу аёл ўғлини кўр-кўрона оқлаётгани йўқ, жиноятда иштирокини тан олиб турибди. Алами — нега бошқаларга енгилу, ўғлига оғир жазо тайинланади? Ҳақиқат қани?

Наҳотки аёлнинг ҳамма гаплари рост бўлса?

Маъмурий органлар ишидаги қинғирликлар ҳақида бугун фақат бу соҳага алоқадор мухбирларгина эмас, балки барча фуқаролар кенг маълумотга эга. Ошкоралик туфайли. Кимлардир матбуотдан ўқиб билади, кимлардир ўз бошига тушганда. Бироқ, наҳотки терговчи бир жиноятчини, судья иккинчисини оппа-осон жазодан озод қилиб юбораверса, чегарадан чиқиш ҳам шунчалик бўладими?

Она халтасидан олиб столга қўйган аризаси ва бошқа ҳужжатлар билан танишдим.

Воқеа 1990 йил 15 августда содир бўлган. 5 киши Оҳангарон районидаги Будённий номли давлат хўжалиги ҳудудидан 11 та шахсий молни ўғирлашган. Кейинчалик у 16.900 сўмга баҳоланган.

Обид Абдураҳмонов раислигида бўлиб ўтган суд ҳайъати 1990 йил 11 декабрда икки кишини уч йилдан шартлига, бир кишига жазони 4 йил ахлоқ тузатиш-меҳнат колониясида ўташга ҳукм чиқарган. Тошкент вилоят суди коллегияси халқ суди ҳукмини тасдиқлаган. Назорат тартибидаги шикоят аризасини кўриб чиққан вилоят суди раёсати ҳукм ва ажримни бекор қилиб, ишни бошқа таркибда қайта кўриш учун Оҳангарон халқ судига юбориш тўғрисида қарор чиқарди. Унда, жумладан, судланган Тўлаганов (онанинг ўғли — Ҳ. О.) қисмини бекор қилиш лозимлиги таъкидланган.

Бироқ, Раёсат қарори чиққанидан сўнг уч ой ўтган бўлишига қарамай, иш ҳали судда кўрилмаган! Эҳ, бу маъмурий органлардаги лоқайдлигу қонунбузарликлар! Қачон чек қўйиларкин? Қачонки, судья ва прокурорларни ҳам назорат қиладиган ва қонунбузарлиги учун жиноий жавобгарликка тортадиган яна битта орган ташкил этилганидан кейинми? Унақа назоратчи орган ҳозир ҳам бор — адлия. Лекин, улар «ҳудабеҳудага» судяларни қойийверишмайди. Вилоят адлия бўлимига қўнғироқ қилиб, ушбу ишнинг кўрилиш муддати ўтиб кетганини, «дело»ни гўё топишолмаётганини айтиб, назоратга олишни илтимос қилдим. Ие, бундай бўлиши мумкин эмас, дейишди адлия раҳбарлари. Лекин, «бундай бўлган»лиги рост эди. Ва... бунинг учун кейин ҳеч ким жазолангани ҳам йўқ. Одатдагидек...

Оҳангаронга йўл олдим.

Шикоят мазмуни билан судья Обид Абдураҳмоновни таништирдим.

— Ҳукмда Тўлаганов ҳам ўғирликдан ўз ҳиссасини олган, дейилган. Суд жараёнида бу ҳолат тасдиқланмаган-ку, нимага асосланиб уни ўғирлик даромадга шерик қиляпсиз?

Судья «дело»ни варақлайди: «мана, бу ерда, тергов пайтида у бўйнига олган».

— Тергов бўйича ҳукм чиқариб юбориладиган бўлса, суднинг нима кераги бор?

— Булар қонунни сиз билан мендан яхши билишади, судда илгариги терговдаги кўргазмасидан қайтаверади-да.

Бўлиши мумкин. Бўлади ҳам. Аммо, мен, барибир, саволимга жавоб ололмадим. Суд мажлисида берилган кўргазмалар ҳақиқий эмас-да, терговчи айбланувчи билан эшиги қулф кабинетда яккама-якка ўтириб олган кўргазмаси ҳақиқий ҳисобланадиган бўлса, суднинг нима кераги бор?

Бу дунёда мантиқ деган нарса ҳам бор. Нима учун Тўлагановга энг оғир жазо тайинланди?

Айбланувчилардан иккинчисининг ишини суд алоҳида ишлаб чиқаришга ажратибди. Сабаб: «Ахмедов Қулаҳмад ЎзССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг руҳий касалхонасида даволангани тўғрисида справка борлиги учун қўшимча терговга прокуратура орқали юборилсин».

Худо ол қўлим деса, ўлаётган беморга бир қултум сув ҳам шифо бўлаверади. Қачонлардир «даволангани» (касал эканлиги эмас — Ҳ. О.) тўғрисидаги справка ҳам жиноят ишини алоҳида ажратишга асос бўлавераркан. Бу асоснинг замини нобоплигини юқори суд органи — вилоят суди раёсатининг қарорида ҳам таъкидланган: **«қўшимча терговга қайтариш шарт эмасди, экспертизани суд мажлиси мобайнида ўтказса ҳам бўлар эди»**. Бунинг асоссизлигини тиббиёт мутахассиси — руҳий касалликлар шифохонаси бош шифокорининг ўринбосари Л. Банникова ҳам таъкидлади: «Аҳмедовнинг ақли-ҳуши жойида, унга 1985 йилда дарахтдан йиқилгани тўғрисида берилган маълумотнома жазодан озод этишга асос бўлолмайди. Маълумотномада ҳам унинг ақлига зарар етмагани ёзиб қўйилибди».

Буларга, албатта, судья Абдураҳмоновнинг ўзини ҳам ақли етса керак-у, яна ким билади, дейсиз...

Аҳмедовнинг қисми қўшимча терговга... юборилмаган! Район прокуратурасида буни ўша жиноят иши бўйича ҳукм вилоят суди раёсатида бекор қилингани билан, судья эса «дело»нинг вилоят судидан қайтиб келмагани билан изоҳлашди. Ҳолбуки, ҳукм назорат тартибида бекор қилинган. Ҳолбуки, Аҳмедовнинг ажратилган иши қўшимча терговга вилоят суди коллегияси ҳукмни тасдиқлаганидан кейин юборилиши керак эди. Юборилмаган. Ҳукм бекор қилинмаганида ҳам унинг юборилиш-юборилмаслиги мавҳум эди. Мени оҳангаронлик ҳуқуқшунослар фолбинликда айблашмасин, мен айнан шу жиноят ишидан ажратилган ва ҳеч қаёққа юборилмаган иккинчи бир ишнинг тақдирига асосланиб юқоридаги гапни ёзишга журъат этдим.

...Оҳангарон район ички ишлар бўлими бошлиғининг тергов бўйича ўринбосари Абдулла Оқбоевдан Салимбоев Қуролга нисбатан ажратилган иш билан таништиришни илтимос қилдим. Аввалига, у мухбирнинг бундай иш билан танишишга ҳуқуқи борми-йўқлигини айтиб тайсаллади. Ҳуқуқим борлигини, мухбирлар ҳозир Давлат хавфсизлик қўмитасидаги материаллар билан ҳам таништирилаётганини эслатдим. «У иш Иброҳим Аҳмедов деган терговчида эди, у Орджоникидзе (ҳозирги Қибрай) районига ишга ўтяпти, ҳали делони топширгани йўқ» деди.

Мақтанчоқликда айбламангу, ўртоқ Оқбоевнинг ёлғон гапираётганини, аниқроғи мени алдаётганини ўшандаёқ сездим. Агар шуни сезмаганимда Оҳангарондан Қибрайга юз чақиримга яқин йўл босиб бормас эдим. Бордим. Бормасам, Оқбоевни ёлғончи деб айтолмасдим... Ўйлаганимдек, Иброҳим Аҳмедов бу ишни қўлига олмаганини, бехабарлигини айтди. Терговчиларнинг бошлиғига оғзаки гап кетмаслигини билиб, «Салимбоев Қуролга нисбатан ажратилган жиноий иш менга тергов қилиш учун берилмаган ҳамда менда йўқ» деб ёздириб олдим.

Рўзномада бунақа ишлардан қанча, кундалик юмушлар ҳам етарли. Оҳангаронни бир ойга ташлаб қўйдим. Бу орада қайта суд бўлиб ўтибди. Яна бордим.

«Ажратилган иш» ўша терговчи — Алишер Асатуллаевда экан. Танишаман. Кўп ҳужжатларнинг ҳали «сиёҳи қуримагани» шундоққина сезилиб турибди. Қидирув эълон қилиш қарори остига «1 октябрь 1991 йил» деган сана қўйилибди. Жиноят ишига тикилган қарорда «1 октябрь 1990» йил эди.

— Машинистканинг хатоси, — дея «тузатади» терговчи. —Минг тўққиз юз тўқсонинчи йил.

Бошлиғи ёлғон гапирганидан кейин, ёштина терговчидан нимани кутиш мумкин? У ҳеч қачон рост гапириб, «мухбир ака, бу «дело» сиз келиб кетганингиздан кейин ясалди, илгари йўқ эди, кечиринг» деёлмайди. Чунки у катта одам-да: терговчи! Қаёқдаги бир газетачига сир бой берсинми?! Бироқ...

— Хўп, агар қарорни 1990 йил октябрда ёзган бўлсангиз, нега уни жиноят қидирув бўлимига бермасдан ўн бир ой ушлаб турдингиз. Биринчи қаватдан учинчи қаватга кўтарилиш учун 11 ой керак бўлдими?

Бу саволга ҳеч қанақа ёлғонни рўкач қилиб бўлмас эди. Ниҳоят, терговчи Асатуллаев қизарди:

— Бу менинг хатоим, ака, ёшлик қилибман.

Қийналиб бўлса-да хатони тан олган яхши. Лекин, мен бу нарсанинг «ёшлик хатоси» эканига ишонмайман. Эс-ҳуши жойида бошқа ҳар қандай одам ҳам ишонмаса керак. Қолаверса, район милицияси болалар боғчаси, фуқаролар эса қўғирчоқ эмас. Тирик инсон. Тақдир. Буларни Асатуллаевга ўхшаган ҳардамхаёл ёш болалар (терговчи деёлмадим — Ҳ. О.) қўлига топшириб қўйиш ярамайди.

Асатуллаев қидирув эълон қилиш қарорини жиноят қидирув бўлимига 1991 йил 19 августда топширганми-йўқми номаълум (у бўлимда ҳеч кимни топмадик), айни пайтда, Тошкент вилоят ички ишлар бошқармаси орқали Салимбоев Қуролга нисбатан маҳаллий /республика бўйича — Ҳ. О./ қидирув эълон қилмагани аниқ. Бу ҳақда расмий маълумот олдик.

— Мен уни эртагаёқ опкелиб қамайман, — дейди Асатуллаев узр сўрашни давом эттириб.

Яна шошиб қолди у: айбланувчига ёлғондан қидирув эълон қилганини, у ҳеч қаёққа қочмаганини ошкор қилиб қўйди. Ёш-да, ўзи айтгандек.

Бировни қамаш-қамамаслик сизнинг ишингиз, ўртоқ терговчи, буни мухбирга ҳечам алоқаси йўқ. Сиз, фақат, қонунни оёқ-ости қилманг. Қонун безабон, уни ҳар қанча тепкиласам кўтараверади деб ўйламанг. Қонун пластилин эмас, ундан ҳамма вақт ҳам истаган қўғирчоқни ясаб бўлмайди. Айниқса, сизга ўхшаган тажрибасиз ёшлар...

Дарвоқе, жиноят қонунчилиги тизимида мана шу қонунлар бузилмаслигини назорат қиладиган прокуратура бор. Район прокурорининг ўринбосари Ш. Раҳматуллаев аввалига жаҳли чиқиб терговчини уришган бўлди, кейин, «ёш-да Алишер» деб қўя қолди. Бу — қонунчилик назоратининг аҳволи...

Шу ўринда судланувчи Тўлагановнинг отаси вилоят адлия бўлимининг бошлиғи Ё. Бозорбоев номига ёзган шикоят хатидан иккита кўчирма келтириш ўринли: **«Протокол тузишни ҳам билмайдиган ёш терговчи А. Асатуллаев протоколга Тўлагановнинг айбига иқрор бўлиб милицияга ўз оёғи билан келганини ва қилмишларини бўйнига олганини ёзмаган. Бу воқеада энг ачинарлиси, биз одамлар ана шу хатоларга соғлигимизни қурбон қиламиз ва фарзандларимизнинг келажак ҳаётини заҳарлаймиз». «Суд мажлисида Тўлаганов шерикларидан пул ҳам, мол ҳам олмагани маълум бўлди. Лекин судья ва маслаҳатчилар ҳукмни олдиндан тайёрланган сценарий асосида ёздилар. Улар учала судланувчининг Тўлаганов пул олмагани тўғрисидаги бирнеча марта такрорлаган кўргазмаларини эътиборга олишмади».**

1991 йил 30 сентябрда Муслим Маҳкамов раислигида бўлиб ўтган иккинчи суд мажлиси тўрттала судланувчига нисбатан уч йил шартли жазо тайинлади. Президент фармонига биноан бу муддатнинг ярми қисқартирилди.

— Аҳмедовни экспертиза қилдирдингизми? — сўрайман бу судьядан.

— У руҳий соғлом, экспертиза шарт эмас, дейди Маҳкамов.

— Сиз Тўлагановга нисбатан ҳам бошқа шериклари қатори шартли жазо тайинлабсиз, нега биринчи суд унга тўрт йил қамоқ тайинлаган эди?

— Негалигини билмайман, ҳар бир судья ўз ишига жавоб беради. Мен ва суд ҳайъати бу жиноятни биргаликда қилган шахсларнинг ҳаммаси бир хил жазо олиши керак деган хулосага келдик. Мазкур жиноятнинг характери шунақа: ўғирлик ва уни ҳаммаси биргаликда содир этган.

Сўнг О. Абдураҳмоновнинг ҳузурига кирдим.

— Вилоят суди раёсати ҳукмингизни бекор қилди, бошқа суд таркиби Тўлагановга ҳам шартли жазо тайинлабди. Сиз бу ишни кўришда камчиликка йўл қўйганингизни энди тан оласизми?

— Йўқ. Мен иш назорат тартибида бузилганини билганимда Олий судга тақдимнома ёзган бўлардим. Билмай қолибман. Мен ўз убеждениямда қоламан...

Афсус...

Оҳангарондан қайтаётиб, терговчилар бошлиғи А. Оқбоевга яна учрадим:

— Салимбоевга қидирув эълон қилингани тўғрисида вилоят ички ишлар бошқармасида ҳеч қандай маълумот йўқ, мана расмий хужжат. Буни қандай тушуниш керак?

— Газетангизга шундай деб ёзаверасиз-да, — деди у саволга жавобан зарда ва жахл аралаш.

Топшириқ бажарилди, ўртоқ майор: шундай деб ёздим.

Ҳабибулла ОЛИМЖОН, «Халқ сўзи» мухбири.

«Халқ сўзи» рўзномаси жамоаси рўзноманинг Қашқадарё вилоятидаги ўз мухбири Пўлат Гадоевга акаси **Тўра ЭШОНҚУЛОВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради, марҳумнинг оила аъзоларига сабр-қаноат тилайди.

НАШР ЭТУВЧИ: МУАССИСЛАР

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. 100000 нусхада чоп этилади. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.00.